

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Infokorralduse õppekava

Helen Pink

**Lahuselavate vanemate infovahetus infokorralduslikust
vaatenurgast**

Lõputöö

Juhendaja: Prof. Andra Siibak, PhD

Kaasjuhendaja: Dagmar Kutsar, PhD

Tartu 2026

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Teoreetiline raamistik.....	5
1.1. Infokäitumine lahuselavate vanemate kontekstis	5
1.2. Infovahetuse kvaliteet ja selle kujundamise põhimõtted.....	6
1.3. Digitaalsed suhtluskanalid ja infovahetuse praktikad lahuselavatel vanematel	8
2. Uurimisprobleem ja eesmärk.....	10
2.1. Probleemipüstitus	10
3. Metoodika.....	12
3.1. Uurimisviis, valim ja andmekogumine	12
3.2. Andmeanalüüs	15
3.3. Uurimuse eetilised ja metodoloogilised põhimõtted	16
4. Tulemused	18
4.1. Lapsega seotud infovajaduse kujunemine ja info liikumine	18
4.2. Suhtluskanalid ja infovahetuse praktikad.....	20
4.3. Infovahetuse kvaliteet vanemate kogemustes	23
4.4. Infovahetusega seotud probleemid ja katkestused	24
4.5. Infovahetuse roll vanematevahelises koostöös	25
4.6. Vanemate ettepanekud infovahetuse parandamiseks	27
5. Arutelu ja järeldused	28
6. Edasised uurimissuunad	32
7. Praktilised soovitused.....	34
7.1. Soovitused lahuselavatele vanematele	34
7.2. Soovitused koolidele ja lasteaedadele	35
7.3. Soovitused tugispetsialistidele ja perelepitajatele	35
Kokkuvõte	36
Summary	37
Kasutatud kirjandus.....	38
Lisad	42
Lisa 1. Intervjuukava.....	42
Lisa 2. Uuringus osalemise kutse	45
Lisa 3. Nõusoleku leht.....	46
Lisa 4. Koodipuu näidis	47

SISSEJUHATUS

Tänapäeva ühiskonnas on lahuselavate vanemate peremudel levinud ning sellega kaasnevad muutused pere sisemises suhtluses ja info liikumises. Statistikaameti andmetel elab Eestis ligikaudu 32 000 last olukorras, kus nende vanemad ei jaga ühist elukohta (Rootalu, 2022). Sellises peremudelis ei liigu lapsega seotud teave enam igapäevase kooselu kaudu, vaid sõltub vanemate teadlikust ja koordineeritud infovahetusest (Ganong jt., 2012).

Varasemad uuringud on näidanud, et vanematevaheline suhtedünaamika ja koostöö kvaliteet mõjutavad oluliselt lapse toimetulekut ja arengut (Hess, 2022; Van Dijk jt., 2020). Senised uuringud viitavad sellele, et vanematevahelised konfliktid ja pingeline suhtlus võivad mõjutada lapse sotsiaalset ja emotsionaalset heaolu ning vähendada lapsele osutatavat emotsionaalset toetust (Hess, 2022; Tanni, 2021). Kaasvanemluse kvaliteet, sealhulgas koostöö ja suhtlusmustrite toimivus, on seotud lapse heaolu ja toimetulekuga (Zhao jt., 2022; Van Dijk jt., 2020). Kaasvanemluse uuringud rõhutavad, et toimiv ja konstruktiivne suhtlus toetab lapse arengut ning aitab tagada stabiilse ja järjepideva igapäevaelu (Feinberg, 2003; Ganong jt., 2012).

Oma töös käsitlen kaasvanemlust (inglise k *coparenting*) kui lahuselavate vanemate vahelist koostööd lapse kasvatamisel, mis hõlmab otsuste tegemist, vastutuse jagamist ja omavahelist suhtlust. Sellest tulenevalt ei ole vanematevaheline infovahetus pelgalt tehniline teabe edastamine, vaid oluline osa vanematevahelisest koostöösuhtest, mille kaudu kujundatakse lapsega seotud otsuseid, igapäevaelu korraldamist ja koostöö toimimist (Feinberg, 2003; Ganong jt., 2012).

Infokorralduslikust vaatenurgast on oluline mõista, kuidas lapsega seotud teave liigub, milline on selle kvaliteet ning kuidas korraldatakse selle jagamist lahuselavate vanemate vahel. Info täpsus, ajakohasus ja kättesaadavus mõjutavad lapsega seotud otsuste tegemist (Wang & Strong, 1996), samas kui killustunud või puudulik info võib suurendada ebakindlust ja raskendada otsustusprotsesse (Roetzel, 2019). Digitaalsed suhtluskanalid pakuvad võimalusi info jagamiseks ja säilitamiseks, kuid võivad muuta infovahetuse hajusaks ja keerulisemalt hallatavaks (Baude jt., 2023).

Lahuselavate vanemate puhul hõlmab infovahetus lisaks suhtlemisele ka info korraldamist ja koordineerimist. Lapsega seotud infovahetust võib käsitleda infokorralduslike praktikate kogumina, kus põimuvad info kvaliteet, suhtluskanalite valik ja vanematevaheline koostöö (Baude jt., 2023; Ganong jt., 2012; Wang & Strong, 1996). Vanemate infovahetuse praktikad

võivad varieeruda koostööl põhinevast suhtlusest kuni minimaalse või tugevalt kontrollitud infovahetuseni.

Varasemates uuringutes on käsitletud vanematevahelist suhtlust ja digitaalseid suhtluskanaleid, kuid vähem on tähelepanu pööratud sellele, kuidas lahuselavad vanemad korraldavad lapsega seotud infovahetust igapäevases praktikas ning kuidas see mõjutab vanematevahelist koostööd infokorralduslikust vaatenurgast (Baude jt., 2023; Ganong jt., 2012).

Minu töö eesmärk on analüüsida, kuidas lahus elavad vanemad korraldavad lapsega seotud infovahetust, milliseid praktikaid ja suhtluskanaleid selleks kasutatakse ning kuidas infovahetuse kvaliteet ja korraldus mõjutavad vanematevahelist koostööd. Uurimuse läbiviimiseks kasutasin kvalitatiivset lähenemisviisi ning kogusin andmeid poolstruktureeritud intervjuude kaudu (n=14), mis võimaldasid süvitsi mõista vanemate kogemusi ja lapsega seotud infovahetuse praktikaid.

Töö koosneb teoreetilisest ja empiirilisest osast. Esmalt esitan teoreetilise raamistiku, seejärel kirjeldan uurimismeetodit ja andmeanalüüsi põhimõtteid. Empiirilises osas esitan uuringu tulemused ning arutelu peatükis tõlgendan neid seoses teoreetiliste lähtekohtade ja varasemate uuringutega. Töö lõpeb praktiliste soovitusetega.

1. TEOREETILINE RAAMISTIK

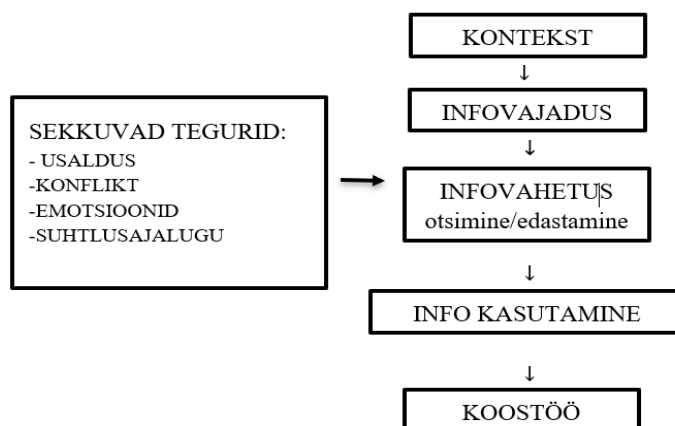
Selles peatükis esitan teoreetilise raamistiku, mis loob aluse lahuselavate vanemate lapsega seotud infovahetuse analüüsimiseks. Tuginen infokäitumise teooriale, info kvaliteedi käsitlustele ning digitaalsete suhtluskanalite ja vanematevahelise koostöö uuringutele. Lähtun arusaamast, et vanematevaheline infovahetus ei ole üksnes tehniline teabe edastamine, vaid sotsiaalne ja rollisuhetest mõjutatud praktika, mida kujundavad infovajadused, suhted, kasutatavad suhtluskanalid ja info kvaliteet.

1.1. Infokäitumine lahuselavate vanemate kontekstis

Infokäitumine on seotud sotsiaalse ja olukorrast sõltuva keskkonnaga, kus seda kujundavad indiviidi rollid, suhted ja situatsioonilised tegurid (Case, 2012; Wilson, 1999). Wilsoni (1999) käsitluse kohaselt kujuneb infokäitumine vastusena tajutud infovajadusele, mis suunab indiviidi infot otsima, jagama ja kasutama.

Oma töös kasutan mõistet „infovahetus“ lapsega seotud teabe küsimise, jagamise ja koordineerimise tähenduses, samas kui „suhtlus“ viitab laiemalt vanematevahelisele suhtlemisele ja koostöösuhtele. Suhtedünaamika all mõistan vanematevahelise suhte toimivust, sealhulgas usalduse taset, konfliktide esinemist ning koostöövalmidust, mis mõjutavad otseselt infovahetuse viise ja intensiivsust.

Wilsoni (1999) teooria kohaselt mõjutavad vanematevahelist infovahetust erinevad sekkuvad tegurid, nagu usaldus, konfliktid, emotsioonid ja varasemad suhtluskogemused (vt joonis 1).

Joonis 1. Lahuselavate vanemate infovahetuse protsessimudel (autori koostatud, tuginedes Wilsoni (1999) teooriale).

Lahuselavate vanemate puhul toob lapse igapäevaelu, tervise ja haridusega seotud küsimuste korraldamine kaasa vajaduse vanematevahelise koordineerimise ja infovahetuse järele (Ganong jt., 2012). Sellises olukorras avaldub infokäitumine nii vajadusena saada teavet teiselt vanemalt kui ka otsusena, millist infot, millal ja millise kanali kaudu jagada (Baude jt., 2023; Wilson, 1999). Vanematevaheline infovahetus on käsitletav osana nende infokäitumisest, kus info jagamine on sama kaaluga kui info otsimine ja kasutamine (Wilson, 1999). Lapse igapäevaelu korraldamine eeldab vanematevahelise infovahetuse järjepidevust ning vanemate koostöövalmidust (Zhao jt., 2022; Van Dijk jt., 2020).

Wilsoni (1999) mudel rõhutab, et infokäitumist mõjutavad mitmesugused olukorrast sõltuvad tegurid (inglise k *intervening variables*), mis võivad nii soodustada kui ka takistada infootsingut ja -kasutust. Nende hulka kuuluvad isiklikud, rolliga seotud ja keskkonnast tingitud tegurid, samuti emotsionaalsed seisundid ja varasemad kogemused (Wilson, 1999). Eraldi elavate vanemate kontekstis võivad sellisteks sekkuvateks teguriteks olla vanematevaheline usaldus, konfliktide olemasolu, emotsionaalne pinge ning varasemad suhtluskogemused, mis mõjutavad infovahetuse järjepidevust ja sisu, kuna kaasvanemlus eeldab vanematevahelist koordinatsiooni, suhtlust ja lapsega seotud info jagamist (Feinberg, 2003).

Lahuselavate vanemate infovahetus võib toimuda emotsionaalselt pingelises olukorras, mis peegeldab vanemate omavahelist suhtedünaamikat ning mõjutab nende koostööd lapse kasvatamise küsimustes (Hess, 2022; Van Dijk jt., 2020). Konfliktsetes olukordades võib esineda info valikulist jagamist või edastamise viivitusi, mis mõjutavad vanematevahelist usaldust ja koostööd (Baude jt., 2023; Ganong jt., 2012; Van Dijk jt., 2020).

Infokäitumise kontseptsioon võimaldab käsitleda lahuselavate vanemate infovahetust sotsiaalse ja situatsioonilise protsessina, mida mõjutavad infovajadused, suhted ja emotsionaalsed kogemused. Wilsoni (1999) teoreetiline raamistik aitab analüüsida, kuidas kujunevad lapsega seotud infovajadused ning millised tegurid mõjutavad info jagamist vanemate vahel.

1.2. Infovahetuse kvaliteet ja selle kujundamise põhimõtted

Infokorralduslikus lähenemises on info kvaliteet keskne tegur, mis mõjutab otseselt teabe kasutatavust ning selle põhjal tehtavate otsuste kvaliteeti (Wang & Strong, 1996). Info kvaliteeti ei määratle üksnes andmete olemasolu, vaid eelkõige nende täpsus, ajakohasus ja terviklikkus, mis kujundavad kasutaja usaldust info vastu ja võimaldavad informeeritud otsuste tegemist (Wang & Strong, 1996). See on eriti oluline lapsega seotud otsuste puhul, kus ebatäpne või aegunud teave võib viia väärate otsusteni.

Lahuselavate vanemate kontekstis tähendab info kvaliteet seda, et lapse hariduse, tervise ja igapäevaelu korraldamisega seotud teave on mõlemale vanemale üheselt mõistetav, täielik ja asjakohane (Wang & Strong, 1996). Uuringud on näidanud, et info kvaliteet on otseselt seotud otsustusprotsesside tulemuslikkusega ning madala kvaliteediga info suurendab ebakindlust ja vigade riski otsuste tegemisel (Alshikhi & Abdullah, 2018). Kui lapsega seotud teavet jagatakse valikuliselt, hiline misega või ebatäpselt, võib see põhjustada väärarusaamu ja pingeid vanemate vahel (Thuen jt., 2021).

Infokorralduslikust vaatenurgast on lapsega seotud teabe kättesaadavus ja võrdne ligipääs olulised selle kvaliteetseks kasutamiseks (Wang & Strong, 1996). Kui teave ei ole mõlemale vanemale võrdselt ligipääsetav, ei ole võimalik tagada selle järjepidevat ja kvaliteetset kasutamist (Roetzel, 2019). Varasemad uuringud on näidanud, et lahus elavate vanemate infovahetust võivad mõjutada konfliktid, usaldus ning erinevad suhtluspraktikad (Ganong jt., 2012). Wang ja Strong (1996) rõhutavad, et info väärtus kasutaja jaoks sõltub ka sellest, kas info on õigel ajal ja õigetele kasutajatele kättesaadav.

Info kvaliteeti mõjutab lisaks info sisule ka selle esitusviis. Teabe kasutatavus väheneb olukordades, kus info on esitatud ebajärjekindlalt või raskesti mõistetaval kujul (Wang & Strong, 1996), mistõttu muutub vajaliku informatsiooni leidmine ja kasutamine keerulisemaks. Sellised info edastamise ja kättesaadavuse probleemid võivad takistada tõhusat otsustamist ning suurendada arusaamatuste riski (Roetzel, 2019).

Roetzel (2019) toob välja, et infovahetust võivad takistada olukorrad, kus info hulk või selle esitusviis ületab osapoolte võime saabuvat infot töödelda. Sellist nähtust nimetatakse infouputuseks (inglise k *information overload*), mille puhul muutub teabe leidmine, mõistmine ja kasutamine keeruliseks. Mitme suhtluskanali paralleelne kasutamine võib küll parandada info kättesaadavust, kuid samal ajal muuta infovahetuse killustatumaks ja keerukamaks. Sellisel juhul võib vajalik teave jääda märkamata või kasutamata ka olukordades, kus see on tehniliselt edastatud (Roetzel, 2019).

Kvaliteetse infovahetuse toetamiseks võivad olulised olla praktikad, mis vähendavad infokao ja väärarusaamade riski. Ühtsed infovahetuse põhimõtted, neutraalne kõnepruuk ja järjepidev teabe jagamine võivad aidata kujundada ühist arusaama lapsega seotud küsimustes ning toetada vanematevahelist koostööd (Van Dijk jt., 2020).

Seega sõltub infovahetuse kvaliteet lisaks info sisule ka selle arusaadavusest, kättesaadavusest ja järjepidevusest. Info kvaliteet mõjutab vanematevahelist koostööd ning lapsega seotud otsuste kooskõlastamist (Roetzel, 2019; Wang & Strong, 1996).

1.3. Digitaalsed suhtluskanalid ja infovahetuse praktikad lahuselavatel vanematel

Digitaalsed suhtluskanalid mängivad olulist rolli lahus elavate vanemate infovahetuses, võimaldades teabe kiiret edastamist, paremat kättesaadavust ja jälgitavust (Baude jt., 2023). Digitehnoloogia toetab lapsega seotud info jagamist ja vanematevahelist koostööd olukorras, kus teave ei liigu enam loomuliku kooselu kaudu. Samal ajal kujundavad digiplatvormid järjest enam pere siseseid suhtluspraktikaid ja info liikumist, muutes suhtluse üha enam vahendatuks ning platvormipõhiseks (Livingstone & Sefton-Green, 2025).

Lapsega seotud teabe vahendamine toimub tänapäeval suures osas digitaalsete platvormide kaudu, mida kasutatakse õppetöö, hinnete ja muu kooliga seotud info edastamiseks. Täiendavate kanalitena kasutatakse e-posti ja erinevaid ühiskasutatavaid dokumente, mis võimaldavad paindlikumat infovahetust. Erinevatel kanalitel on nii tehnilised kui ka sisulised eripärad, mis mõjutavad info edastamise selgust, kättesaadavust ning suhtluse turvalisust (Baude jt., 2023).

Infokorralduse seisukohalt on oluline hinnata kasutusel olevate kanalite sobivust info liigi, kiireloomulisuse, turvalisuse ja dokumenteeritavuse vaates. Need tegurid mõjutavad otseselt info kvaliteeti ja selle kasutatavust (Roetzel, 2019; Wang & Strong, 1996). Eestis on rõhutatud õiguslikku seisukohta, jagamaks lapsega seotud informatsiooni teise vanemaga, tagamaks lapse huvid ja koostöö (Õiguskantsler, 2016).

Haridusplatvormid võimaldavad mõlemal vanemal olla kursis lapse haridusega seotud teabega struktureeritud ja dokumenteeritud viisil, kuid ei hõlma kogu lapse igapäevaelus olulist infot, näiteks tervise, logistika või igapäevarutiinidega seotud küsimusi.

Kiirsuhtlusrakendused võimaldavad kiiret ja vahetut infovahetust, kuid võivad samal ajal muuta infovahetuse killustatumaks ning vähendada selle süsteemsust ja läbipaistvust (Baude jt., 2023).

Üha enam kasutatakse spetsiaalseid kaasvanemluse rakendusi, mis koondavad lapsega seotud teabe, ajakavad ja kokkulepped ühte keskkonda ning toetavad seeläbi vanematevahelist koordinatsiooni ja koostööd olukorras, kus vanemad ei ela koos (Baude jt., 2023). Digitaalsed suhtluskanalid võivad toetada ka vanemate ja laste vahelist suhtlust ning aidata säilitada

kontakti pärast lahutust või eraldi elama asumist (Baude jt., 2023). Nad osutavad, et digikanalid võivad toetada lapsega seotud teabe koordineerimist lahuselavate vanemate vahel, võimaldades teabe säilitamist, jagamist ja ajas jälgitavust.

Selgete reeglite ja raamistikuga digisuhtlus võib olla abiks arusaamatuste ja pingete eskaleerumise ennetamisel, kuna info on dokumenteeritud, selge ja mõlemale vanemale ligipääsetav (Baude jt., 2023). Seetõttu ei mõjuta suhtluskanalite valik üksnes info edastamise viisi, vaid ka seda, kuidas vanemad hindavad infovahetuse usaldusväärsust ja toimivust omavahelises koostöös. Samas ei ole suhtlus neutraalne – kanalite valik ja suhtluspraktikad võivad mõjutada info jagamise kvaliteeti, läbipaistvust ja koostöö toimimist ning on tihedalt seotud vanematevaheliste suhete ja suhtedünaamikaga (Baude jt., 2023; Ganong jt., 2012).

Digitaalsete suhtluskanalite roll lahuselavate vanemate infovahetuses sõltub nii kasutatavatest praktikatest kui ka vanematevahelisest koostöösuhtest.

2. UURIMISPROBLEEM JA EESMÄRK

Selles peatükis sõnastan uurimisprobleemi, eesmärgi ja uurimisküsimused, keskendudes sellele, kuidas lahuselavad vanemad korraldavad lapsega seotud infovahetust ning millist rolli mängivad selles kasutatavad suhtluskanalid, info kvaliteet ja vanematevaheline koostöö. Peatükk lähtub teoreetilises raamistikus käsitletud infokäitumise, info kvaliteedi ja digitaalsete suhtluskanalite käsitlestest ning täpsustab uurimuse infokorralduslikku vaatenurka.

2.1. Probleemipüstitus

Teoreetilises raamistikus käsitletud lähenemised on näidanud, et lahuselavate vanemate koostöö kvaliteet ja kommunikatsioonipraktikad on olulised tegurid lapsega seotud otsuste koordineerimisel (Feinberg, 2003) ning peresuhete toimimisel pärast lahkuminekut (Ganong jt., 2012). On rõhutatud digitaalse infovahetuse rolli lahuselavate vanemate infovahetuses, sealhulgas selle võimalusi info struktureerimiseks ja dokumenteerimiseks (Baude jt., 2023). Info kvaliteedi käsitletused on toonud esile täpsuse, ajakohasuse ja täielikkuse olulisuse otsustusprotsessides, mida on põhjalikult käsitlenud Wang & Strong (1996) ning mille olulisust on kinnitanud ka hilisemad uuringud (Alshikhi & Abdullah, 2018).

Kuigi varasemad uuringud käsitlevad digitaalse kommunikatsiooni ja vanematevahelise suhtluse rolli (Baude jt., 2023; Ganong jt., 2012), on vähem tähelepanu pööranud lahuselavate vanemate igapäevastele infovahetuse praktikatele ning nende kogemuslikule tähendusele. Piiratud on ka teadmised selle kohta, kuidas vanemad ise kirjeldavad lapsega seotud infovahetuse korraldamist ning selle rolli vanematevahelise koostöö kujunemisel ajas, eriti Eesti kontekstis. Samuti on vähe uuritud lahuselavate vanemate infovahetust infokorralduslikust vaatenurgast, mis keskenduks info jagamise, korraldamise, kättesaadavuse ja kasutamise praktikatele terviklikult. Senine teadmus käsitleb sagedamini kas vanematevahelist suhtedünaamikat või tehnoloogilisi lahendusi eraldi, sidumata neid lapsega seotud infovahetuse igapäevaste praktikatega (Baude jt., 2023; Ganong jt., 2012).

Uurimisprobleem seisneb selles, et olemasolev teaduskirjandus käsitleb küll kaasvanemlust ja vanematevahelist suhtlust, kuid vähem on uuritud, kuidas lahuselavad vanemad kogemuslikult kirjeldavad ja tõlgendavad lapsega seotud infovahetuse toimimist ning selle seost vanematevahelise koostööga. Sellest lähtuvalt keskendub minu uurimus sellele, kuidas lahuselavad vanemad kirjeldavad ja kogevad lapsega seotud infovahetuse toimimist, milliseid praktikaid ja suhtluskanaleid nad kasutavad ning kuidas nad hindavad infovahetuse kvaliteeti ja selle seost vanematevahelise koostööga.

Töö eesmärk on analüüsida lahuselavate vanemate lapsega seotud infovahetuse korraldamist ja toimimist, keskendudes kasutatavatele praktikatele, suhtluskanalitele ning infovahetuse kvaliteedi seostele vanematevahelise koostööga.

Eesmärgi saavutamiseks püstitatakse järgmised **uurimisküsimused**:

1. Kuidas räägivad lahuselavad vanemad lapsega seotud infovajaduse kujunemisest ning info liikumisest ja jagamisest igapäevases suhtluses?
2. Kuidas kirjeldavad vanemad infovahetuse praktikaid?
3. Kuidas hindavad lahuselavad vanemad lastega seotud infovahetuse kvaliteeti ja toimimist ning omavahelist koostööd?

Uurimus keskendub lahuselavate vanemate lapse kasvatuses seotud infovahetusele vanemate endi vaatenurgast ning lähtub vanemate kogemuslikust perspektiivist ega hõlma laste otsest küsitlemist ega tehniliste lahenduste eraldiseisvat hindamist.

Töös kasutatakse mõisteid suhtlus, kommunikatsioon, infovahetus ja info liikumine omavahel seotud, kuid erineva rõhuasetusega mõistetena. Suhtlus ja kommunikatsioon viitavad laiemale vanematevahelisele sotsiaalsele ja emotsionaalsele vastastikusele mõjule, samas kui infovahetuse all mõistetakse eelkõige lapsega seotud teabe jagamist, küsimist, vahendamist ja kasutamist otsuste tegemisel. Info liikumine tähistab seejuures protsessi, mille kaudu teave erinevates suhtluskanalites vanemate vahel liigub ning muutub kättesaadavaks, jälgitavaks või kasutatavaks.

3. METOODIKA

Selles peatükis kirjeldan uurimuse metodoloogilisi lähtekohti ja uurimisprotsessi. Uurimus lähtub kvalitatiivse uurimise põhimõtetest, kuna töö eesmärk on mõista, kuidas lahuselavad vanemad kogevad ja tõlgendavad lapsega seotud infovahetust ning selle seoseid vanematevahelise koostööga. Peatükis põhjendan uurimisviisi valikut, kirjeldan valimi moodustamist, andmekogumise ja andmeanalüüsi põhimõtteid ning käsitlen uurimuse eetilisi ja usaldusväärsusega seotud aspekte. Metoodika ülesehitus lähtub kvalitatiivse uurimuse hea tava põhimõtetest (Kalmus jt., 2015).

3.1. Uurimisviis, valim ja andmekogumine

Uurimuse eesmärgist tulenevalt kasutasin kvalitatiivset uurimisviisi, mis võimaldab süvitsi analüüsida osalejate kogemusi ja nende tõlgendusi. Kvalitatiivne lähenemine on sobiv, kui uuritakse sotsiaalseid praktikaid ja tähenduste kujunemist (Kalmus jt., 2015). Uurimus lähtub tõlgenduslikust lähenemisest, mille kohaselt kujunevad infokäitumise praktikad konkreetsetes rolli- ja olukorrakontekstides ning on seotud osalejate kogemusliku tõlgendamisega (Case, 2012; Wilson, 1999). Selline lähenemine võimaldas keskenduda sellele, kuidas lahuselavad vanemad kirjeldavad ja mõtestavad lapsega seotud infovahetuse toimimist oma igapäevaelus.

Andmete kogumiseks kasutasin poolstruktureeritud individuaalintervjuusid. Meetod põhineb eelnevalt koostatud teemajuhendil, kuid võimaldas intervjuu käigus küsimusi täpsustada ja esitada lisaküsimusi vastavalt osaleja vastustele (Kallio jt., 2016). Selline lähenemine sobis uurimuse eesmärgiga, kuna võimaldas paindlikult käsitleda vanemate kogemusi ja infovahetuse praktikaid.

Uuringu valimi moodustasid lahuselavad vanemad, kellel on ühised alaealised lapsed ja kes on seotud lapse kasvatamisega ka pärast kooselu lõppu. Valimi suuruseks kavandasin algselt 6–10 osalejat, kuid uurimuse käigus kujunes valimi suuruseks 14 osalejat, mis võimaldas kaasata erineva kogemusega vanemaid. Uuringus osalenud 14 osalejast olid 6 mehed ja 8 naised. Tabelis 1 on esitatud uuringus osalenud vanemate profiil ja valimi põhiandmed.

Tabel 1. Uuringus osalenud vanemate profiil

Tunnus	Sugu	Alaealiste laste arv	Laste vanused	Lahus oldud aeg
N1	Naine	3	13, 8, 6	6 kuud
N2	Naine	1	12	8 aastat
M1	Mees	2	7, 9	3 aastat
N3	Naine	1	13	10 kuud
N4	Naine	2	10, 12	8 aastat
N5	Naine	1	10	1 aasta
M2	Mees	1	5	11 kuud
N6	Naine	2	11, 15	3 aastat
N7	Naine	1	13	7 aastat
N8	Naine	1	7	4 aastat
M3	Mees	1	7	5 aastat
M4	Mees	1	16	12 aastat
M5	Mees	1	7	4 aastat
M6	Mees	1	12	1,5 aastat

Allikas: autori koostatud 2026

Valimi koostamisel kasutasin mittetöenäosuslikku eesmärgipärast valimit, mille eesmärk on kvalitatiivses uurimuses leida informatsioonirikkaid juhtumeid, lähtudes uurimuse eesmärgist ja uurimisküsimustest (Palinkas jt., 2015). Osalejate valikul lähtusin sellest, et neil oleks isiklik kogemus lapsega seotud infovahetuse korraldamisel lahuselavate vanemate kontekstis ning nad oleksid valmis oma kogemusi jagama.

Valimi moodustamisel kasutasin mugavus- ja lumepallivalimi elemente. Osalejaid kaasasin nii oma tutvusringkonnast kui ka varasemate osalejate soovitude kaudu. Selline lähenemine on sobiv olukordades, kus uuritav sihtrühm ei ole hõlpsasti ligipääsetav (Noy, 2008). Osalejate valikul lähtusin sellest, et neil oleks isiklik kogemus lapsega seotud infovahetuse korraldamisel ning valmisolek oma kogemusi jagada. Intervjuudes osalemise kutse saatsin kokku 38 potentsiaalsele osalejale. Lõplikuks valimiks kujunes 14 osalejat, kes vastasid uuringu kaasamiskriteeriumidele ning olid valmis uuringus osalema. Valimi kujunemist mõjutas uurimisteema tundlikkus ja osalejate valmisolek oma kogemusi jagada.

Valimisse kaasamise kriteeriumid olid järgmised:

- vanem elab teisest lapsevanemast eraldi;
- lahuselavatel vanematel on vähemalt üks alla 18-aastane laps;
- vanem suhtleb lapse teise vanemaga lapsega seotud teemadel;
- lahkuminekust on möödas vähemalt kuus kuud.

Uurimuse kavandamise algfaasis kaalusin võimalust intervjuuerida mõlemat sama pere vanemat, et võrrelda nende käsitlusi lapsega seotud infovahetusest. Praktikast osutus see keeruliseks, kuna osalejad ei olnud valmis jagama teise vanema kontaktandmeid või vahendama uurimuses osalemise kutset. Takistuseks võis olla ka vanematevaheline pingeline suhtedünaamika ja soov hoida oma kogemus ja osalus teisest vanemast eraldatuna. Seetõttu keskendus uurimus üksikute vanemate kogemuslikele tõlgendustele, mitte konkreetsete vanemapaaride vastastikusele võrdlemisele.

Vastavust kriteeriumidele kontrollisin esmase kontakti käigus enne intervjuu kokkuleppimist. Potentsiaalsetelt osalejatelt küsisin lühidalt nende peresituatsiooni, lapse vanuse, lahuselamise kestuse ning vanematevahelise suhtluse kohta, et veenduda nende sobivuses uuringusse. Intervjuud toimusid ajavahemikul 4.–10. aprill 2026 ning viisin need läbi nii silmast silma kui ka veebipõhiselt MS Teamsi vahendusel, sõltuvalt osalejate võimalustest ja eelistustest. Esialgse planeeringu kohaselt oli intervjuude kestuseks kavandatud 45–60 minutit, kuid pilootintervjuu põhjal kujunes tegelikuks kestuseks 25–45 minutit, keskmiselt ligikaudu 30 minutit. Kõik intervjuud salvestasin osalejate nõusolekul kas mobiiltelefoni või MS Teamsi vahendusel ning transkribeerisin automaatse kõnetuvastustarkvara abil www.tekstiks.ee keskkonnas, mis võimaldab eestikeelsete helisalvestiste töötlemist (Olev & Alumäe, 2022). Kokku tekkis transkriptsioone 134 lehekülge.

Intervjuukava oli üles ehitatud temaatiliste plokkidena, mis lähtusid uurimisküsimustest. Küsimused keskendusid lapsega seotud infovajaduse kujunemisele, suhtluskanalite kasutamisele ning infovahetuse kvaliteedile vanematevahelises koostöös. Täielik intervjuukava on esitatud lisas 1.

3.2. Andmeanalüüs

Andmete analüüsimisel kasutasin temaatilist analüüsi, mis võimaldab tuvastada, süstematiseerida ja tõlgendada intervjuudes esinevaid korduvaid tähendusmustreid (Braun & Clarke, 2006). Analüüsis kombineerisin deduktiivset ja induktiivset lähenemist: osa analüütilistest kategooriatest lähtus teoreetilises raamistikus käsitletud infokäitumise, info kvaliteedi ja digitaalse kommunikatsiooni käsitlustest, samas kui osa teemasid kujunes välja intervjuuandmete põhjal analüüsi käigus. Selline lähenemine võimaldas analüüsida lahuselavate vanemate kogemusi infokorralduslikust vaatenurgast.

Kodeerimise peakategooriad kujundasid uurimuste ja teoreetilise raamistiku põhjal, tuginedes infokäitumise käsitlustele (Case, 2012; Wilson, 1999), info kvaliteedi käsitlusele (Wang & Strong, 1996) ning digitaalse kommunikatsiooni ja peresuhete kontekstile (Baude jt., 2023; Ganong jt., 2012). Nende põhjal kujunesid järgmised kategooriad:

- infovajadus ja info liikumine;
- suhtluskanalid ja infovahetuse praktikad;
- infovahetuse kvaliteet;
- infovahetuse seos vanematevahelise koostööga.

Analüüsiprotsess toimus mitmes etapis. Esmalt lugesin kõik transkribeeritud intervjuud korduvalt läbi, et saada terviklik ülevaade andmestikust. Seejärel viisin läbi esialgse kodeerimise, märgistades uurimisküsimuste ja teoreetiliste kategooriatega seotud tähenduslikud tekstiosad. Kodeerimisel kasutasin käsitsi tehtud temaatilist kodeerimist, koondades sarnased tähendusüksused temaatilisteks kategooriateks.

Järgmises etapis koondasin sarnased koodid alateemadeks ning seostasin need laiemate analüütiliste kategooriatega. Analüüsi käigus võrdlesin eri osalejate vastuseid, et tuvastada korduvaid mustreid, erinevusi ja sarnasusi vanemate kogemustes. Samuti võimaldas analüüs arvestada teemadega, mis ei olnud teoreetilise raamistiku põhjal eelnevalt määratletud (Braun & Clarke, 2006).

Analüüsi läbipaistvuse suurendamiseks on töö lisas esitatud kodeerimisprotsessi tulemusena kujunenud koodipuu, mis näitab peakategooriate, alakategooriate ja koodide seoseid (lisa 4, tabel 2). Transkribeerimise käigus anonümiseerisin osalejate andmed, asendades nimed ja muud

tuvastamist võimaldavad detailid tähistega (nt N1, N2, M1, M2), et tagada osalejate konfidentsiaalsus (Kaiser, 2009).

Analüüsi lõppfaasis tõlgendasin kujunenud teemasid ning seostasin need teoreetilise raamistikuga, et mõista lahuselavate vanemate infovahetuse praktikaid ja nende seoseid vanematevahelises koostöös.

3.3. Uurimuse eetilised ja metodoloogilised põhimõtted

Uurimuse läbiviimisel järgisin teadustöö eetilisi põhimõtteid, arvestades teema tundlikkust ja osalejate võimalikku emotsionaalset haavatavust (Kalmus jt., 2015). Osalemine uuringus oli vabatahtlik ning kõik osalejad andsid teadliku nõusoleku (lisa 3). Enne intervjuud selgitasin osalejatele uurimuse eesmärgi, andmete kasutamise viisi ning nende õigust igal ajal uuringust loobuda.

Kõik kogutud andmed anonümiseerisin, eemaldades osalejaid tuvastada võimaldavad detailid, asendades osalejate nimed tähistega (nt N1, N2, M1, M2 jne), et tagada konfidentsiaalsus (Kaiser, 2009). Arvestasin, et väikese ja spetsiifilise valimi puhul võib püsida intervjuueeritavate kaudse tuvastamise oht. Selle riski vähendamiseks kasutasin üldistatud kirjeldusi ning vältisin detailide esitamist, mis võimaldaks osalejate tuvastamist.

Kuna uuritav teema võis olla osalejate jaoks emotsionaalselt tundlik, pöörasin intervjuude läbiviimisel tähelepanu usaldusliku ja turvalise suhtluskeskkonna loomisele. Kasutasin avatud ja hinnanguvaba suhtlusstiili ning võimaldasin osalejatel oma kogemusi vabalt kirjeldada. Vajadusel kohandasin küsimuste esitamise tempot ning andsin osalejatele võimaluse intervjuu katkestamiseks või küsimustele vastamisest loobumiseks.

Uurimuse usaldusväärsuse tagamiseks kirjeldasin andmekogumise ja andmeanalüüsi etappe ning toetusin järelduste esitamisel intervjuutsitaatidele, et siduda tõlgendused empiirilise materjaliga. Valimisse kaasasin erineva kogemusega lahuselavaid vanemaid, et võimaldada uuritava nähtuse mitmekülgset käsitlemist. Kvalitatiivse uurimuse eesmärk ei ole tulemuste statistiline üldistamine, vaid uuritava nähtuse süvitsi mõistmine ja erinevate kogemuste esiletoomine (Kalmus jt., 2015; Lepik jt., 2014).

Kvalitatiivses uurimuses mõjutab uurija roll nii andmete kogumist, analüüsi kui ka tõlgendamist. Teadvustasin oma positsiooni ning võimalikku mõju uurimisprotsessile ja tulemuste kujunemisele, arvestades, et minu varasemad teadmised ja hoiakud võivad mõjutada andmete tõlgendamist (Kalmus jt., 2015). Selle mõju vähendamiseks püüdsin säilitada

refleksiivset hoiakut kogu uurimisprotsessi vältel ning toetasin järeldusi intervjuutsitaatidega, järgides temaatilise analüüsi põhimõtteid (Braun & Clarke, 2006).

Käesoleva töö koostamisel ei kasutanud ma tehisintellekti uurimisandmete analüüsimiseks ega uurimistulemuste genereerimiseks. Töö kirjutamise käigus kasutasin tehisintellektil põhinevat keelemudelit ChatGPT (OpenAI GPT-5.5; kasutatud 2026. aasta mais) osaliselt keeleliseks toimetamiseks, eelkõige sõnastuse täpsustamiseks, korduste vähendamiseks ja sünonüümide leidmiseks. Kogu töö sisu, tõlgendused, analüüs ja järeldused koostas iseseisvalt.

4. TULEMUSED

Selles peatükis esitan intervjuude temaatilise analüüsi tulemused, keskendudes sellele, kuidas lahuselavad vanemad korraldavad lapsega seotud infovahetust ning kuidas see seostub vanematevahelise koostööga. Tulemused on esitatud temaatiliste kategooriatena, mis kujunesid kodeerimise käigus intervjuuandmete ja teoreetilise raamistiku koosmõjul. Analüüs keskendub infovajaduse kujunemisele, info liikumisele ja kasutatavatele suhtluskanalitele, kuid samuti sellele, kuidas erinevad infovahetuse praktikad toetavad või takistavad vanematevahelist koostööd.

Intervjuudest ilmnes, et lahuselavate vanemate infovahetus ei kujune ühtse praktika alusel, vaid varieerub sõltuvalt vanematevahelisest suhtedünaamikast, lapse vanusest, lahus olnud ajast ja kasutatavatest suhtluskanalitest. Tulemuste põhjal eristusid toimiv ja koostöine infovahetus, minimaalne ja peamiselt logistiline infovahetus ning konfliktne või katkestustega infovahetus. Analüüsi illustreerin valitud intervjuutsitaatidega ning kodeerimisprotsessi tulemusena kujunenud kategooriate struktuur on esitatud lisas 4.

4.1. Lapsega seotud infovajaduse kujunemine ja info liikumine

Intervjuude analüüsi põhjal kujunes lapsega seotud infovajadus peamiselt situatsioonipõhiseks ning oli tihedalt seotud lapse igapäevaelu korraldamisega. Kõige sagedamini tekkis vajadus infovahetuseks olukordades, mis nõudsid vanematevahelist koordineerimist, otsuste tegemist või teise vanema kursis hoidmist. Osalejate sõnul puudutas infovahetus kõige sagedamini lapse liikumist kahe kodu vahel, kooli ja lasteaiaga seotud küsimusi, tervist, huvitegevusi ning erinevaid logistilisi kokkuleppeid. Üks osaleja kirjeldas seda järgmiselt:

„No see infovajadus tekibki sel hetkel, kui on lastega seotud olukorrad ehk kes võtab lapse koolist või lasteaiast“ (N2).

Mitmed vanemad rõhutasid ka kooli, õppimise ja lapse arenguga seotud info vahetamise olulisust:

„Kindlasti on vaja infot vahetada kooli ja õppimisega seotud teemadel“ (N3).

Intervjuudest tuli välja mõningaid erinevusi selles, kuidas emad ja isad infovajadust kirjeldasid. Naised rääkisid sagedamini lapse igapäevaelu korraldamisest ja igapäevasest koordineerimisest, samas kui mitmed mehed rõhutasid praktiliste kokkulepete ja logistilise info vahetamise olulisust.

Analüüsist ilmnes, et infovajaduse kujunemist mõjutas lapse vanus. Väiksemate laste puhul oli infovahetus sagedasem ning keskendus rohkem praktilistele ja igapäevastele küsimustele, nagu lasteaiakorraldus, riided, tervis ja liikumine kodude vahel. Väiksemate laste vanemad kirjeldasid infovahetust sageli intensiivsema ja praktilisema protsessina, kuna lapse igapäevane toimetulek sõltus rohkem vanematevahelisest koordineerimisest.

„Põhiliselt on ikkagi teemadeks, kas siis mingid kooli teemad, või kui on vaja lapsele mingeid riideid osta, või mingid trenni teemad. Lisaks on lapsega koosolemise aja planeerimise teemad“ (M6).

Vanemate laste puhul kirjeldati rohkem olukordi, kus osa infot liikus lapse enda kaudu ning vanematevaheline otsene infovahetus vähenes. Pikemat aega lahus olnud vanemad tõid sagedamini esile, et laps osaleb ise info vahendamises:

„Laps on muidugi ka iseseisev, juba suurem- ta ise juba jagab ka seda infot emale-isale“ (N2).

Lisaks lapse vanusele mõjutas infovahetuse praktikaid ka lahus oldud aeg. Värskest lahku läinud vanemate kirjeldustes esines rohkem jooksvat koordineerimist, sagedast suhtlust ning vajadust kokkuleppeid pidevalt ümber korraldada. Ühe osaleja kirjelduse kohaselt muutusid nende pere kokkulepped pidevalt vastavalt olukorrale:

„Need kokkulepped muutuvad kogu aeg ja kuna olukord värske, siis pole veel kujunenud rutiini“ (N1).

Pikemat aega lahus olnud vanemate puhul olid suhtluspraktikad sagedamini välja kujunenud ning infovahetus toimus kindlate mustrite alusel. Mõnel juhul tähendas see toimivamat koostööd, kuid mõnel juhul ka suhtluse taandumist minimaalseks ja peamiselt logistiliseks infovahetuseks. Intervjuudest järeldus, et infovahetus ei ole enamasti täielikult ette planeeritud, vaid kujuneb dünaamiliselt vastavalt olukorrale. Mitmed osalejad tõid esile, et konkreetseid kokkuleppeid info jagamise kohta sageli ei olnud:

„Kokkulepet ei ole, üldjuhul jagame infot siis, kui tekib mingi olukord või midagi, mida teine vanem peaks teadma“ (N7).

Mõnel juhul toimus infovahetus eelnevalt kokkulepitud graafikute või rutiinide alusel, mis muutis koostöö etteennustatavamaks ja vähendas vajadust pideva koordineerimise järele:

„Meil on juba ette teada, et sellel päeval peale kooli üks vanem võtab lapse peale ja laps teab, milline vanem tuleb mis päeval järgi – siin ei olegi vaja sellel teemal infot vahetada“ (M4).

Analüüsist ilmnes, et struktureeritud praktikad olid sagedasemad olukordades, kus vanematevaheline koostöö oli ajas stabiliseerunud ning lapse elukorraldus selgemalt paika kujunenud.

Intervjuudest ilmnes ka, et infovahetus ei piirdu ainult praktiliste kokkulepetega. Mitmed vanemad rõhutasid, et oluline on jagada ka lapse igapäevaseid kogemusi ja emotsioone, mis aitavad säilitada mõlema vanema seotust lapse eluga:

„Kui teine vanem ei saa temaga sellel päeval olla, siis ta saab siiski sellest emotsionaalsest elust osa“ (M3).

Kirjeldati ka olukordi, kus infovahetus oli minimaalne ning piirdus üksnes hädavajalike logistiliste küsimustega:

„See minimaalne vajalik suhtlus toimib ja rohkem meil pole vaja suhelda“ (M5).

Sellistes olukordades taandus suhtlus peamiselt praktilistele kokkulepetele, nagu lapse üleandmise aeg ja koht. Mõned osalejad kirjeldasid sellist infovahetust teadliku valikuna konfliktide vältimiseks:

„Ütleme nii, et infovahetus on stiilis- kes, kus, millal, kui palju - info on valdavalt. Muud infot pole vaja vahetada“ (M5).

Sellisel juhul ei olnud infovahetuse eesmärk niivõrd koostöö arendamine, vaid pigem võimalikult vähese ja emotsionaalselt neutraalse kontakti säilitamine.

Intervjuude põhjal võib järeldada, et lapsega seotud infovajadus kujuneb lahuselavate vanemate puhul peamiselt igapäevaste olukordade kaudu, kuid infovahetuse vorm ja intensiivsus varieeruvad sõltuvalt lapse vanusest, lahus oldud ajast, vanematevahelisest suhtedünaamikast ja koostööpraktikatest. Tulemused näitavad, et infovahetus võib toimida nii koostööd toetava kui ka üksnes minimaalse koordineerimise mehhanismina.

4.2. Suhtluskanalid ja infovahetuse praktikad

Analüüsist ilmnes, et lahuselavate vanemate infovahetuse praktikad olid väga erinevad ning kujunesid vastavalt vanematevahelisele suhtedünaamikale, koostöövalmidusele ja praktilistele

vajadustele. Intervjuudes kirjeldati nii koostöised ja regulaarsed infovahetuse praktikad kui ka minimaalsed ja tugevalt kontrollitud suhtlusmodelid. Suhtluskanalite valik sõltus lisaks tehnilistele võimalustele ka sellest, kui palju sooviti omavahelist suhtlust hoida või piirata.

Intervjuude põhjal selgus, et infovahetuse praktikad muutusid sageli ajas koos vanematevahelise suhte kujunemisega. Värskemalt lahku läinud vanemad kirjeldasid rohkem jooksvat koordineerimist ja sagedast suhtlust, samas kui pikemalt lahus olnud vanemate puhul olid praktikad sagedamini välja kujunenud ning suhtlus toimus kindlate rutiinide või väljakujunenud kanalite kaudu.

Kõige sagedamini kasutatavaks suhtluskanaliks osutus Facebook Messenger, mida kasutati peamiselt igapäevaste ja jooksvalt tekkivate küsimuste lahendamiseks:

„Peamine suhtluskanal on Messenger... 90 protsenti suhtlusest saab seal tehtud“ (M1).

Messengeri kirjeldati mugava ja kiiresti kättesaadava kanalina, kuid pidev sõnumipõhine suhtlus võis muuta infovahetuse hajusaks ning suurendada riski, et oluline info jääb märkamata või sellele ei reageerita õigeaegselt. Mitme paralleelse suhtluskanali kasutamine raskendas osalejate sõnul olulise info jälgimist ja tekitas ebakindlust selle suhtes, kas vajalik teave oli teise vanemani jõudnud.

Analüüsi käigus tuli esile erinevaid infovahetuse praktikaid. Osa vanemaid kirjeldas infovahetust regulaarse ja koostöisena, kus infot jagati jooksvalt ning mõlemad vanemad olid aktiivselt lapse igapäevaeluga seotud. Teistel juhtudel oli infovahetus selgelt struktureeritud ning põhines kindlatel kokkulepetel, näiteks graafikutel, kalendritel või eelnevalt kokku lepitud suhtlusviisidel. Väiksemate laste vanemad kirjeldasid sagedamini regulaarset ja tihedat infovahetust, kuna lapse igapäevaelu korraldamine nõudis rohkem vanematevahelist koordineerimist. Vanemate laste puhul liikus osa infost lapse enda kaudu ning suhtlus muutus rutiinsemaks. Struktureeritud praktikad esinesid sagedamini olukordades, kus vanematevaheline koostöö oli ajas kujunenud stabiilsemaks ning mõlemad vanemad järgisid kokkulepitut rutiini. Samas esines ka minimaalse infovahetuse praktikaid, kus suhtlus piirdus üksnes vältimatute logistiliste küsimustega:

„...suhtlus on minimaalne ning toimub ainult vältimatutel teemadel“ (M5).

Konfliktsemates suhetes kasutati sageli teadlikult piiratud ja kontrollitud suhtluspraktikaid, kus eelistati kirjalikke kanaleid ning välditi vahetut suhtlust. Mitmed osalejad kirjeldasid, et ajas oli

suhtlus muutunud varasemast distantseeritumaks ning vahetu suhtlus asendunud peamiselt kirjaliku infovahetusega:

„...täna pigem jah on olukord selline, et me mõlemad ikkagi väldime omavahelist suhtlust ja oleme kuidagi distantseerunud. Põhiline suhtlus käibki kirja teel täna ikkagi Messengeris...“ (M6).

Kirjalikku suhtlust peeti sellistes olukordades turvalisemaks ja kontrollitavamaks viisiks info edastamisel, kuna see võimaldas säilitada infovahetuse jälgitavust ja dokumenteeritavust ning vähendas vajadust vahetu emotsionaalse kontakti järele:

„...üldiselt on jah siiski nüüd suhtlus kirjalik... lõpetasingi need suulised vestlused... mitte millelegi ei saanud seal tugineda“ (N8).

Kirjalik suhtlus võimaldas sellistes olukordades säilitada infovahetuse jälgitavust ja dokumenteeritavust ning vähendas vajadust vahetu emotsionaalse kontakti järele. Sellisel juhul ei täitnud infovahetus enam niivõrd koostööd toetavat funktsiooni, vaid võimaldas hoida suhtlust võimalikult neutraalse ja emotsionaalselt distantsituna.

Mitmes intervjuus nähtus infovahetuse ebaühtlane vastutuse jaotus, kus üks vanematest täitis peamist info koordineeri rolli. Sagedamini kirjeldasid info koordineeri rolli naissoost osalejad, kes tajusid, et vastutus infovahetuse järjepidevuse eest jäi suuresti nende kanda. Sellistes olukordades vastutas üks osapool nii info edastamise, kokkulepete jälgimise kui ka suhtluse järjepidevuse eest.

„...ma ei saa kunagi kindel olla, et ta seda päriselt loeb, siis ma pean seda ikkagi veel küsima, veel korduvalt.“ (N8)

Analüüsi põhjal kujunevad lahuselavate vanemate infovahetuse praktikad erinevate suhtedünaamiliste, emotsionaalsete ja praktiliste tegurite koosmõjus. Digitaalsed suhtluskanalid ei toimi üksnes tehniliste vahenditena info edastamiseks, vaid mõjutavad ka infovahetuse korraldust, vastutuse jaotust ja vanematevahelise koostöö toimimist. Praktikate erinevused näitavad, et infovahetus võib toimida nii koostööd toetava kui ka minimaalse kontaktivormina.

Kokkuvõtvalt näitavad tulemused, et lahuselavate vanemate infovahetus on mitmekanaliline ja situatsioonist sõltuv protsess, kus erinevaid suhtluskanaleid kasutatakse paralleelselt vastavalt info iseloomule, suhtedünaamikale ja koostööpraktikatele. Tulemused on kooskõlas digitaalse kommunikatsiooni käsitlestega, mille kohaselt kombineeritakse erinevaid kanaleid vastavalt

kommunikatsioonivajadusele ja kontekstile (Baude jt., 2023). Samuti kinnitavad tulemused infokäitumise käsitlusi, mille kohaselt mõjutavad info jagamist ja kasutamist lisaks praktilistele vajadustele ka emotsionaalsed ja sotsiaalsed tegurid (Case, 2012; Wilson, 1999).

4.3. Infovahetuse kvaliteet vanemate kogemustes

Vanematevahelise infovahetuse kvaliteet varieerus sõltuvalt suhtedünaamikast, koostöö toimimisest ja kasutatavatest suhtluskanalitest. Osalejad hindasid infovahetuse kvaliteeti peamiselt info õigeaegsuse, täielikkuse, arusaadavuse ja usaldusväärsuse kaudu. Toimivates suhtemudelites jõudis vajalik info ühelt vanemalt teisele õigeaegselt ning toetas lapsega seotud otsuste tegemist.

„üldiselt suhtlus toimib, küll minimaalselt aga kõik vajalik info saab jagatud“ (N3).

„Kui midagi lapsega toimub, siis me ikka anname kohe teada üksteisele“ (M3).

Sellistes olukordades tajuti infovahetust toimiva koostöö osana, mis võimaldas mõlemal vanemal osaleda lapse igapäevaelu korraldamises ja säilitada seotust lapse eluga ka vahelduva elukorralduse korral.

Väiksemate laste puhul hinnati infovahetuse kvaliteeti sagedamini selle kaudu, kui hästi toimis praktiline ja igapäevane koordineerimine, kui vanemate laste puhul peeti olulisemaks lapse üldise heaolu, koolielu ja emotsionaalse seisundiga seotud info jagamist.

Infovahetuse kvaliteeti mõjutab ka info täielikkus – mõned osalejad tõid esile, et jagatav info oli fragmentaarne või piirduda ainult hädavajaliku miinimumiga:

„...kui näiteks isa käib arsti juures, siis ta ütleb: ah midagi seal räägiti, ma täpselt ei tea... aga tema käis ja ta võiks arstilt saadud infot siiski jagada mulle“ (N4).

Osa vanemaid püüdis teadlikult jagada laiemat ja sisulisemat infot, sealhulgas lapse igapäevaseid kogemusi ja emotsioone. Sellist lähenemist peeti oluliseks, rõhutades, et:

„...on oluline säilitada mõlema vanema seotus lapse eluga ka siis, kui nad ei viibi lapsega igapäevaselt koos“ (N6); „...kui teine vanem ei saa temaga sellel päeval olla, siis jagame infot, et ta saaks sellest lapse elu emotsionaalsest poolest osa“ (M3).

Vanemate arusaamad piisavast infost olid sageli erinevad. Mõne osaleja jaoks tähendas kvaliteetne infovahetus eelkõige praktilise info õigeaegset edastamist, samas kui teised pidasid oluliseks ka lapse emotsioonide, kogemuste ja igapäevaste sündmuste jagamist. Erinevad ootused põhjustasid olukordi, kus jagatud infot peeti liiga napiks või ebapiisavaks:

„Vahel on mul vaja saada sisulist infot, kuid saan väga lühendatud vastused – jah, ei“
(N8).

Oluliseks kvaliteedimõõtmeks kujunes info usaldusväärsus ja omavaheline vastastikune usaldus. Pingelistes või konfliktsetes suhetes kirjeldati infovahetust sagedamini piiratud, selektiivse või formaalsena ning kaheldi jagatud info usaldusväärsuses. Mõned osalejad kirjeldasid, et vähene usaldus mõjutas otseselt seda, kui palju infot sooviti teise vanemaga jagada. Konfliktsemates suhetes muutus infovahetus teadlikult piiratumaks ja kontrollitumaks.

Pikemat aega lahus olnud vanemate puhul olid infovahetuse praktikad sagedamini välja kujunenud kuid see ei tähendanud alati kõrgemat infovahetuse kvaliteeti – mõnel juhul oli ajas kujunenud toimiv ja usalduslik koostöömudel, kuid teistel juhtudel oli suhtlus taandunud minimaalseks ja tugevalt kontrollitud infovahetuseks.

Tulemused näitavad, et infovahetuse kvaliteet kujuneb suhtedünaamiliste, emotsionaalsete ja praktiliste tegurite koosmõjus. Kvaliteetne infovahetus eeldab õigeaegset, arusaadavat ja usaldusväärset info jagamist ning vanematevahelist koostöövalmidust. See on kooskõlas info kvaliteedi käsitlustega, mille kohaselt mõjutavad info täpsus, täielikkus ja kättesaadavus otseselt selle kasutatavust ja otsustusprotsesse (Wang & Strong, 1996).

4.4. Infovahetusega seotud probleemid ja katkestused

Infovahetuse probleemid ja katkestused olid lahuselavate vanemate vahel sagedased ning seotud peamiselt vanematevahelise suhtedünaamika ja emotsionaalse pingega. Probleemid väljendusid info viibimises, puudulikkuses, selektiivses jagamises ning mõnel juhul ka teadlikus suhtluse piiramises. Üheks peamiseks probleemiks oli infovahetuse ebaühtlane toimimine, kus vastused ei jõua teise vanemani õigeaegselt või jäävad üldse tulemata:

„...meie omavaheline suhtlus ja koostöösuhe infovahetus on üsna hektiline ning vastused võivad saabuda viitega või olla väga lühikesed, mis raskendab infot aru saamist“ (N7) ja *„Ma ei tea kunagi, millal ta vastab. Vastus tuleb võib-olla samal päeval, võib-olla järgmisel päeval“* (N8).

Probleeme põhjustas ka mitme suhtluskanali paralleelne kasutamine, mille tõttu võis oluline info jääda märkamata või selle asukoht muutuda ebaselgeks:

„Vahepeal saadab ta info Messengeris, siis mingil hetkel SMS-i teel, siis ütleb midagi telefonis... lõpuks ei saa enam aru, kus see info olema peaks“ (N3).

Mitmetes intervjuudes tuli esile info selektiivne jagamine ning suhtluse taandumine üksnes vältimatutele praktilistele küsimustele:

„...suhtlus on „minimaalne“ ning toimub ainult vältimatutel teemadel“ (M5).

Mõnel juhul oli infovahetus sisuliselt katkenud ja suhtlus piirdus vaid kõige minimaalsemaga:

„Pigem suhtleme laste teemadel minimaalselt, kui üldse. Ennem, kui lapsed väiksemad olid, siis isegi oli suhtlus keerukas aga nüüd laste kasvades, aastaid hiljem saan öelda, et suhted on olnud aastaid pingelised ja suhtlus väga minimaalne“ (M6).

Mitmed osalejad kirjeldasid olukordi, kus vanemad püüdsid teadlikult infovahetust piirata:

„Ma püüan teadlikult vähem infot edastada ja teha seda väga konstruktiivselt ja napilt-täpselt nii palju, kui on hädavajalik“ (M6).

Infovahetuse toimimine sõltus sageli ühe vanema initsiatiivist, mis tekitas tasakaalutust ja lisakoormust. Intervjuude põhjal kandis info korraldamise vastutust sageli üks vanem, kes jälgis nii info edastamist kui ka selle jõudmist teise vanemani:

„Ma saadan infot aga ei saa kunagi kindel olla, et ta seda päriselt loeb, pean üle küsima“ (N8).

Tulemused näitavad, et infovahetuse probleemid ei ole pelgalt tehnilised, vaid seotud vanematevahelise suhtedünaamika ja emotsionaalse kontekstiga, mis on kooskõlas infokäitumise käsitlustega (Case, 2012; Wilson, 1999). Analüüsi põhjal võib järeldada, et infovahetuse katkestused ei kujunenud üksnes tehniliste või korralduslike probleemide tõttu, vaid olid tihedalt seotud vanematevahelise usalduse, emotsionaalse pinge ja koostöövalmidusega. Infovahetuse toimimine sõltus sageli sellest, kuivõrd oldi valmis hoidma regulaarset ja vastastikust suhtlust ka keerulisemates suhteolukordades.

4.5. Infovahetuse roll vanematevahelises koostöös

Analüüs näitab, et infovahetusel on keskne roll vanematevahelise koostöö toimimisel, mõjutades otsuste koordineerimist ja koostöösuhte püsimist (Ganong jt., 2012; Wilson, 1999).

Koostöö kvaliteet sõltus suuresti infovahetuse regulaarsusest, vastastikkusest ja usaldusväärsusest. Sellistes olukordades on infovahetus sujuv ning toetab vastastikust usaldust:

„Kui tahad olla lapse elus kohal, siis pead teadma, mida ta igapäevaselt teeb ja kuidas tal läheb“ (N6).

Koostöisemates suhetes kirjeldati infovahetust ühise vastutusena, mille eesmärk oli tagada mõlema vanema kaasatus lapse igapäevaellu:

„Selles mõttes küll jah, me vahetame kogu aeg omavahel lapsega seotud infot. Et olla kursis lapse tegemistega“ (M2).

Struktureeritud praktikad, nagu kalendrite või kokkulepitud graafikute kasutamine, toetavad koostööd, vähendades arusaamatusi ja luues selgema ühise arusaama lapsega seotud kohustustest. See võimaldab vanematel oma tegevusi paremini koordineerida ja vastutust jagada. Mõned vanemad kirjeldasid, et kindlad rutiinid ja eelnevalt kokku lepitud graafikud vähendasid vajadust pideva koordineerimise järele:

„Meil on juba ette teada, et sellel päeval peale kooli üks vanem võtab lapse peale... siin ei olegi vaja sellel teemal infot vahetada“ (M4).

Analüüs näitas, et ebapiisav või ebaühtlane infovahetus võib koostööd kahjustada, raskendades otsuste tegemist ja suurendades konfliktide tekkimise tõenäosust. Konfliktsemates suhetes piirdub infovahetus sageli minimaalse vajaliku suhtluse ja logistiliste kokkulepetega.

Mõnel juhul viis konflikt infovahetuse osalise või täieliku katkemiseni, mis raskendas lapsega seotud otsuste tegemist:

„...põhimõtteliselt on nii, et ta teab, et see mittevastamine ei ole hea pigem lastele aga kuna vanematevaheline olukord on keeruline, ta ikka ei vasta“ (N7).

Tulemused näitavad, et vastastikune, läbipaistev ja järjepidev infovahetus toetab usalduse kujunemist ja koostöö toimimist, samas kui selektiivne ja ebajärjekindel info jagamine võib koostööd nõrgendada.

Analüüsi põhjal võib järeldada, et infovahetus kujunes lahuselavate vanemate koostöös keskseks praktikaks, mille kaudu korraldati nii lapse igapäevaelu kui ka vanematevahelist koostööd. Infovahetuse toimimine sõltus suurel määral usaldusest, vastastikusest valmisolekust koostööd teha ning sellest, kuivõrd mõlemad vanemad pidasid oluliseks teise vanema kaasatust lapse ellu. See kinnitab käsitlusi, mille kohaselt mõjutavad info liikumist lisaks tehnilistele aspektidele ka sotsiaalsed ja emotsionaalsed tegurid (Case, 2012; Ganong jt., 2012; Wilson, 1999).

4.6. Vanemate ettepanekud infovahetuse parandamiseks

Läbiviidud intervjuude põhjal võib järeldada, et lahuselavad vanemad nägid infovahetuse parandamiseks vajadust selgemate kokkulepete, süsteemsemate praktikate ja suurema koostöövalmiduse järele. Ühe olulise teemana tõusis esile vajadus selgemate kokkulepete järele. Toodi välja, et infovahetus on sageli juhuslik ja situatsioonipõhine ning kindlate reegliteta:

„...kokkulepet ei ole ja kõik toimub diinaamiliselt- kuigi vahepeal mõtlen, et võiks olla kindlamad kokkulepped“ (N7).

Osalejate hinnangul aitaksid selgemad kokkulepped vähendada arusaamatusi ja muuta infovahetuse etteaimatavamaks. Rõhutati ka süsteemsemate lahenduste, nagu ühiste kalendrite või muude digivahendite kasutamise olulisust, mis võimaldavad mõlemal vanemal omada ühist ülevaadet lapsega seotud sündmustest:

„Me paneme kalendrisse kõik lapsega seotud sündmused kirja, siis on mõlemal ülevaade. Arvan, et seda tasub praktiseerida ka teistel- jääb asjatut info edasi-tagasi saatmist ka vähemaks“ (N2).

Oluliseks peeti ka infovahetuse selgust ja üheselt mõistetavust, kuna lühikesed või ebamäärased vastused võivad tekitada segadust ning suurendada vajadust täiendavate selgituste järele. Toimiva infovahetuse eelduseks peeti vastastikust austust, koostöövalmidust ning valmisolekut seada esikohale lapse huvid:

„...tuleks rohkem mõelda lapse peale kui omavaheliste probleemide peale“ (N8).

Samuti toodi esile vajadus vähendada konfliktidest tulenevat suhtluse vältimist ning säilitada vähemalt minimaalne toimiv infovahetus ka keerulisemates suhetes. Mõned osalejad rõhutasid ka vastutuse tasakaalustatuma jaotuse olulisust, tuues esile, et infovahetus ei tohiks jääda ainult ühe vanema kanda.

Analüüsi põhjal võib järeldada, et vanemate hinnangul ei sõltu toimiv infovahetus üksnes tehnilistest lahendustest või kasutatavatest suhtluskanalitest. Oluliseks peeti selgeid kokkuleppeid, vastastikust koostöövalmidust, regulaarset info jagamist ning valmisolekut hoida lapse huvid suhtluses esikohal.

5. ARUTELU JA JÄRELDUSED

Töö eesmärk oli analüüsida lahuselavate vanemate lapsega seotud infovahetuse korraldamist ja toimimist, keskendudes kasutatavatele praktikatele, suhtluskanalitele ning infovahetuse kvaliteedi seostele vanematevahelise koostööga. Uurimistulemused viitavad, et lahuselavate vanemate infovahetus kujuneb dünaamilise ja situatsioonipõhise praktikate kogumina, mille toimimist mõjutavad samaaegselt lapsega seotud praktilised vajadused, kasutatavad digitaalsed suhtluskanalid ning vanematevaheline suhtedünaamika.

Tulemuste põhjal erinesid infovahetuse praktikad sõltuvalt lapse vanusest, laste arvust, lahus oldud ajast ning vanematevahelisest suhtedünaamikast. Väiksemate laste puhul oli infovahetus sagedasem ja praktilisem, kuna lapse igapäevaelu korraldamine eeldas pidevat koordineerimist. Vanemate laste puhul liikus osa infost rohkem lapse enda kaudu, mis vähendas mõnel juhul vanematevahelise otsese infovahetuse vajadust. Mitme lapsega peredes kirjeldati rohkem paralleelset logistilist infovahetust ja suuremat infokoormust, samas kui pikemat aega lahus olnud vanemate puhul olid suhtluspraktikad sagedamini stabiliseerunud ja rutiinsemad. Konfliktsemates suhetes taandus infovahetus sageli minimaalseks ja kontrollitud suhtluseks, kus eelistati kirjalikke ning dokumenteeritavaid suhtluskanaleid.

Lapsega seotud infovajadus kujunes peamiselt lapse igapäevaelu korraldamise käigus. Infovajadus ei olnud enamasti ette planeeritud, vaid tekkis olukordades, mis nõudsid vanematevahelist koordineerimist, näiteks lapse liikumise, koolikohustuste või tervisega seotud küsimustes. See toetab Wilsoni (1999) käsitlust, mille kohaselt infovajadus tekib vastusena situatsioonilistele teguritele ning ebakindlusele. Lahuselavate vanemate kontekstis väljendub see vajaduses hoida teist vanemat kursis lapsega seotud muutustega, et säilitada mõlema vanema teadlikkus lapsega seotud olukordadest ning võimaldada koordineeritud otsuste tegemist ja lapse igapäevaelu järjepidevat korraldamist.

Infovahetuse ulatus ja sisu sõltusid suurel määral vanematevahelisest suhtedünaamikast. Toimivates koostöösuhetes hõlmas infovahetus lisaks praktilistele küsimustele ka lapse igapäevaelu ja emotsioonidega seotud teavet, samas kui pingelisemates suhetes piirdus see sageli vaid hädavajaliku logistilise infoga. See viitab, et infokäitumist mõjutavad lisaks situatsioonilistele teguritele ka sotsiaalsed ja emotsionaalsed aspektid, nagu usaldus, konfliktid ja varasemad suhtluskogemused, mis on kooskõlas infokäitumise käsitlustega (Case, 2012; Wilson, 1999).

Vähene või minimaalne infovahetus ei tähendanud alati automaatselt halba koostööd. Mõnel juhul kirjeldasid vanemad vähest suhtlust toimiva ja teadliku praktikaga, kus selged rutiinid ja kokkulepped vähendasid vajadust pideva suhtluse järele. Teistel juhtudel peegeldas minimaalne infovahetus aga teadlikku suhtluse vältimist, emotsionaalset distantseerumist või konflikti maandamist suhtluse piiramise kaudu. See viitab, et vähene suhtlus võib tähendada nii toimivat koostööd kui ka koostöösuhete nõrgenemist, sõltuvalt selle kujunemise kontekstist. See osutab, et infovahetuse toimivust ei saa hinnata üksnes suhtluse sageduse põhjal, vaid arvestada tuleb ka selle eesmärki, tähendust ja konteksti vanemate jaoks. Seetõttu ei pruugi vähene suhtlus tähendada koostöö puudumist, vaid võib peegeldada välja kujunenud ja toimivaid suhtluspraktikaid.

Infovahetus toimub valdavalt mitme suhtluskanali paralleelse kasutamise kaudu, kus kanalite valik sõltub info iseloomust, kiireloomulisusest ja suhtlussituatsioonist. Messengeri kasutati peamiselt kiireks igapäevaseks koordineerimiseks, telefonisuhtlust eelistati kiireloomulistes või emotsionaalselt keerulisemates olukordades ning e-posti ja dokumenteeritavaid kirjalikke kanaleid kasutati sagedamini olukordades, kus oli oluline info säilitamine ja hilisem jälgitavus. Ühiskalendrid ja digitaalseid planeerimisvahendeid kasutati lapsega seotud tegevuste ja ajakavade koordineerimiseks. Mitme kanali paralleelne kasutamine ei ole neutraalne, vaid võib kaasa tuua info killustumise ja raskendada selle jälgitavust. See haakub infouputuse käsitlusega, mille kohaselt erinevatesse kanalitesse hajutatud info võib vähendada selle kasutatavust ja mõjutada otsuste kvaliteeti (Roetzel, 2019).

Kuigi kirjalikud ja dokumenteeritavad digikanalid võimaldasid vanematel infot säilitada ja hiljem taastada, tõid intervjuud esile ka nende vastuolulise mõju. Mõned vanemad kirjeldasid kirjalikku suhtlust turvalise ja kontrollitava lahendusena, mis aitas vältida konflikte ja vähendada arusaamatusi. Samas võis dokumenteeritud suhtlus mõnel juhul suurendada emotsionaalset distantseerumist, suhtluse formaalsust ning tunnet, et infovahetus toimub koostöö asemel kontrollivana. Seetõttu ei saa digitaalseid suhtluskanaleid käsitleda üksnes neutraalsete tehniliste vahenditena, vaid sotsiaalsete praktikate osana, mille kaudu kujundatakse ja vahendatakse vanematevahelist koostööd, kontrolli ja usaldust. Varasemates uuringutes on tähelepanu juhitud sellele, et digitaalsed suhtlusvahendid võivad konfliktsemates kaasvanemlussuhetes toimida lisaks koostöö toetamisele ka kontrolli ja võimu vahenditena (Irning & Boxall, 2026).

Infovahetuse praktikad kujunesid sageli ilma selgete kokkulepeteta ning sõltusid suuresti harjumustest ja olukordadest. Osa vanemaid püüdis suhtlust teadlikult struktureerida, kasutades ühiskalendreid või kokkulepitud suhtlusviise, mis toetasid info järjepidevust ja läbipaistvust.

See on kooskõlas info kvaliteedi käsitlemistega, mille kohaselt struktureeritud infovahetus toetab info kättesaadavust ja kasutatavust (Wang & Strong, 1996). Märkatava muustrina tuli välja, et infovahetuse koordineerimine langeb sageli ühe vanema kanda, mis viitab rollide ebaühtlasele jaotumisele ning võib mõjutada infovahetuse kvaliteeti ja järjepidevust (Case, 2012). See võib pikemas perspektiivis suurendada ühe vanema koormust ning mõjutada hinnanguid koostöö toimimisele. Kuigi uurimuse eesmärk ei olnud keskenduda soopõhiste erinevuste võrdlemisele, ilmnas intervjuudest, et mõnel juhul tajusid vanemad infovahetuse korraldamise ja koordineerimise vastutust ebaühtlasena. Selgemaid soopõhiseid mustreid ei olnud siiski võimalik olemasoleva andmestiku põhjal üheselt järeldada.

Keskseks teguriks osutus infovahetuse kvaliteet, mis mõjutab otseselt vanematevahelist koostööd. Kvaliteetne infovahetus ehk õigeaegne, täielik, arusaadav ja usaldusväärne info, võimaldab teha koordineeritud otsuseid ning toetab ühiste arusaamade kujunemist. See haakub info kvaliteedi käsitlemistega, mille kohaselt info kasutatavus sõltub selle täpsusest, ajakohasusest ja kättesaadavusest (Wang & Strong, 1996). Uuring viitab, et info kvaliteet ei ole üksnes info sisuline omadus, vaid on tihedalt seotud vanematevahelise usalduse ja koostöövalmidusega. Usalduslikes suhetes on infovahetus avatum ja sujuvam, samas kui konfliktsemates suhetes mõjutavad infovahetust sagedamini pinged, info viibimine ning valikuline info jagamine.

Infovahetuse kvaliteet ei sõltunud üksnes suhtluse sagedusest, vaid ka selle järjepidevusest, sisust ja tähendusest vanemate jaoks. Hästi toimivates koostöösuhetes võis ka vähene suhtlus olla piisav, kui kokkulepped olid selged ja info liikus usaldusväärselt. Konfliktsemates suhetes seostus vähene suhtlus aga sagedamini info puudulikkuse, vältimise ja raskustega koostöö hoidmisel

Infovahetusega seotud probleemid ja katkestused ei tulene seega üksnes tehnilistest teguritest, vaid kujunevad mitme teguri koosmõjul, mida mõjutavad nii situatsioonilised, sotsiaalsed kui ka emotsionaalsed aspektid (Case, 2012; Wilson, 1999). Ebajärjekindel või katkendlik infovahetus vähendab info kasutatavust ning raskendab lapsega seotud otsuste koordineerimist, suurendades arusaamatuste ja konfliktide tekkimise riski (Roetzel, 2019; Wang & Strong, 1996). See kinnitab arusaama, et infokäitumine ja infovahetus on sotsiaalselt ja emotsionaalselt

kujunenud protsessid, mida mõjutavad vanematevahelised pinged, usaldus ja koostöövalmidus (Case, 2012; Wang & Strong, 1996).

Infovahetus ei olnud üksnes vanematevahelise koostöö tulemus, vaid ka selle kujundaja. Regulaarne ja vastastikune infovahetus toetas usalduse kujunemist ja kooskõlastatud otsuste tegemist, samas kui katkestused ja vältiv suhtlus nõrgendasid koostöösuhet. See on kooskõlas kaasvanemluse käsitlustega, mille kohaselt on infovahetus keskne mehhanism vanematevahelise koostöö toimimisel (Feinberg, 2003; Ganong jt., 2012).

Toimivates suhetes seob infovahetus lisaks praktilisele infole ka lapse igapäevaelu ja emotsioonide jagamist, mis toetab mõlema vanema seotust lapse eluga. Seevastu konfliktsemates suhetes taandub infovahetus sageli minimaalsele ja logistilisele tasandile, mis võib piirata ühe vanema osalust lapse kasvatamises ning mõjutada ka lapse heaolu.

Kokkuvõttes näitab uurimus, et lahuselavate vanemate infovahetust ei saa käsitleda üksnes tehnilise infoedastusena, vaid sotsiaalsete ja emotsionaalsete praktikate kogumina, mille kaudu kujundatakse vanematevahelist koostööd, vastutuse jaotust ning lapsega seotud osalust. Infovahetuse toimimine sõltub samaaegselt nii tehnoloogilistest võimalustest, välja kujunenud suhtluspraktikatest kui ka vanematevahelisest usaldusest ja koostöövalmidusest. Seetõttu võib sama suhtluspraktika – vähene või tugevalt struktureeritud infovahetus – toimida erinevates peresuhetes väga erineva tähenduse ja mõjuga.

Intervjuude käigus suunas uurimuses osalemine mitmeid vanemaid oma seniseid infovahetuspraktikaid teadlikumalt reflekteerima. See viitab, et lapsega seotud infovahetuse analüüsimine võib aidata paremini mõista suhtluspraktikate mõju vanematevahelisele koostööle ja lapse igapäevaelu korraldamisele. Uurimuse praktiline väärtus võib seega seisneda lisaks teadmiste loomisele ka vanemate teadlikkuse suurendamises ja oma infovahetuspraktikate mõtestamises.

6. EDASISED UURIMISSUUNAD

Uurimuse tulemused viitavad mitmele olulisele suunale, mida oleks otstarbekas edasistes uuringutes käsitleda. Uuring tõi esile mitmeid aspekte, mida töö raames ei olnud võimalik põhjalikult analüüsida, kuid millel on oluline roll lahuselavate vanemate infovahetuse mõistmisel. Nende teemade edasiuurimine aitaks süvendada arusaama infovahetuse toimimisest ning toetada tõenduspõhiste lahenduste kujundamist nii teaduslikus kui ka praktilises kontekstis.

Esiteks on oluline laiendada uurimisfookust ning kaasata laste perspektiiv, et mõista, kuidas vanematevaheline infovahetus mõjutab lapse heaolu, turvatunnet ja igapäevast toimetulekut. Uurimus keskendus vanemate kogemustele, mistõttu laste vaade jäi käsitlemata. Lastekogemuste kaasamine aitaks paremini mõista, kuidas nad tajuvad vanematevahelist suhtlust, info liikumist ning nende mõju pere igapäevasele toimimisele.

Teiseks võiks edasistes uuringutes kasutada erinevaid metodoloogilisi lähenemisi, sealhulgas kvantitatiivseid meetodeid, et hinnata infovahetuse praktikate levikut ja neid mõjutavaid tegureid laiemas populatsioonis. See võimaldaks täiendada kvalitatiivse uurimuse tulemusi ning toetada järelduste laiemat rakendatavust. Samuti võiks võrrelda erinevaid vanemate gruppe, näiteks hiljuti lahku läinud ja pikemat aega lahus olnud vanemaid, et analüüsida, kuidas infovahetuse praktikad ajas muutuvad.

Kolmandaks on oluline süvendatult analüüsida digitaalsete lahendusi ja nende rolli lahuselavate vanemate infovahetuses. Täpsemalt võiks uurida, millised digitaalsed tööriistad toetavad kõige paremini struktureeritud ja läbipaistvat infovahetust ning millised tegurid mõjutavad nende kasutamist praktikas. Minu uurimuse tulemused viitasid, et digitaalsed suhtluskanalid võivad samaaegselt nii toetada koostööd kui ka suurendada kontrolli, distantseerumist ja suhtluse formaalsust. Seetõttu oleks oluline uurida lähemalt, kuidas mõjutavad erinevad digitaalsed suhtluspraktikad vanematevahelist usaldust, koostööd ja konfliktide kujunemist.

Neljandaks on asjakohane uurida vanematevahelise suhtedünaamika mõju infovahetusele, keskendudes näiteks usalduse, konfliktide ja koostöövalmiduse rollile. See aitaks paremini mõista, millised tegurid toetavad toimiva infovahetuse kujunemist ning millised seda takistavad (Case, 2012; Wilson, 1999). Minu uuringu tulemustest ilmnis, et sarnased infovahetuse praktikad võivad erinevates suhetes omandada erineva tähenduse – näiteks võib vähene suhtlus viidata nii toimivatele kokkulepetele kui ka teadlikule suhtluse vältimisele.

Viiendaks võiks edasistes uuringutes käsitleda institutsionaalset konteksti, sealhulgas koolide ja lasteaedade rolli lapsega seotud info vahendamisel. See võimaldaks hinnata, mil määral toetavad olemasolevad süsteemid mõlema vanema võrdset ligipääsu lapsega seotud teabele ning kuidas kujunevad praktikad olukordades, kus vanemate koostöö on keeruline.

Väärtuslikuna näib kaasata ka erinevaid spetsialiste, näiteks lastekaitsetöötajate, perelepitajate, psühholoogide ja haridusasutuste töötajate vaatenurk, et siduda vanemate kogemuslikud praktikad laiemate tugisüsteemide ja sekkumismeetmetega. Sellised uuringud võiksid aidata kujundada praktilisi soovitusi ja juhiseid spetsialistidele, kes puutuvad kokku lahuselavate vanemate koostöö ja lapsega seotud infovahetuse toetamisega.

Kuna Eesti kontekstis on lahuselavate vanemate infovahetust infokorralduslikust vaatenurgast seni vähe uuritud, võiksid edasised uuringud aidata kujundada süsteemsemat teadmist sellest, kuidas infovahetuse praktikad mõjutavad vanematevahelist koostööd ning lapse heaolu erinevates peremudelites.

7. PRAKTILISED SOOVITUSED

Esitan uurimistulemuste põhjal kujunenud praktilised soovitused lahuselavate vanemate infovahetuse parandamiseks. Soovitused lähtuvad analüüsi käigus ilmnunud mustritest ja probleemkohtadest ning on suunatud teadlikuma, süsteemsema ja lapse heaolu toetava infovahetuse kujundamisele.

Uurimistulemused viitavad, et infovahetuse toimimine sõltub lisaks tehnilistele lahendustele vanematevahelisest suhtedünaamikast, koostöövalmidusest ning kasutatavate praktikate järjepidevusest. Sellest tulenevalt on soovitused suunatud erinevatele osapooltele, kes puutuvad kokku lahuselavate vanemate koostöö ja lapsega seotud infovahetusega.

7.1. Soovitused lahuselavatele vanematele

Uurimistulemustest tõukuvalt võib soovitada võimalikult selgete ja kokkulepitud infovahetuse praktikate rakendamist. Soovitav on leppida kokku, millist infot, millal ja millise kanali kaudu jagatakse, et vähendada arusaamatusi ja info killustumist. Ühtsed kokkulepped aitavad kujundada järjepidevat infovahetust ning toetavad mõlema vanema teadlikku osalust lapse elus.

Infovahetuse selguse ja jälgitavuse parandamiseks on märksõnaks selgemad kokkulepped – soovitatav on kasutada võimalusel üht kindlat suhtluskanalit või piiratud arvu kokkulepitud kanaleid. Mitme paralleelse suhtluskanali kasutamine võib muuta info hajusaks ning suurendada olukordi, kus oluline teave jääb märkamata või sellele ei reageerita õigeaegselt.

Praktilise lahendusena võiks kasutada dokumenteeritavaid digitaalseid tööriistu, näiteks ühiskalendreid või kaasvanemluse rakendusi, mis võimaldavad talletada lapsega seotud kokkuleppeid, sündmusi ja olulist teavet. Sellised lahendused võivad aidata vähendada arusaamatusi ning toetada infovahetuse läbipaistvust ja järjepidevust.

Oluline on pöörata tähelepanu ka info kvaliteedile. Edastatav teave peaks olema õigeaegne, piisav, arusaadav ja võimalikult neutraalselt sõnastatud. Konfliktsemates olukordades võib teadlikult rahulik ja konstruktiivne suhtlus aidata vähendada pingeid ning toetada lapse heaolu.

Uurimistulemustest järeldub, et minimaalne suhtlus ei tähenda alati toimivat koostööd. Seetõttu võiksid vanemad regulaarselt hinnata, kas olemasolev infovahetus võimaldab mõlemal vanemal olla lapse eluga piisavalt kursis ning osaleda lapsega seotud otsustes.

7.2. Soovitused koolidele ja lasteaedadele

Haridusasutustel on oluline roll lapsega seotud info vahendamisel lahuselavate vanemate vahel. Minu uurimistulemuste põhjal on oluline tagada, et mõlemal vanemal oleks võimalikult võrdne ligipääs lapse hariduse ja igapäevaeluga seotud teabele.

Koolid ja lasteaiad võiksid teadlikult hinnata, kuidas toimub info jagamine lahuselavate vanemate puhul ning kas olemasolevad süsteemid toetavad mõlema vanema informeeritust. Vajadusel võiksid haridusasutused julgustada vanemaid kasutama keskkondi ja lahendusi, mis võimaldavad mõlemal osapoolel saada infot otse, ilma et info liikumine sõltuks ainult ühe vanema vahendusest. Samuti võiksid haridusasutused pöörata tähelepanu sellele, et oluline info oleks esitatud võimalikult selgelt, järjepidevalt ja kergesti leitaval kujul. See aitab vähendada infokadu ning toetab lapsega seotud otsuste koordineerimist.

7.3. Soovitused tugispetsialistidele ja perelepitajatele

Tuginedes uurimistulemustele saab järeldada, et infovahetuse probleemid ei tulene üksnes tehnilistest raskustest, vaid on tihedalt seotud vanematevaheliste suhete, usalduse ja emotsionaalse pingega. Seetõttu on oluline tugispetsialistide roll toimivate infovahetuse praktikate kujundamisel.

Perelepitajad, lastekaitsetöötajad, psühholoogid ja teised spetsialistid saaksid toetada vanemaid selgete infovahetuse kokkulepete loomisel ning aidata kujundada lapse heaolust lähtuvaid suhtluspraktikaid. Vajadusel võiks spetsialistide tugi hõlmata ka soovitusi sobivate digitaalse suhtluse lahenduste kasutamiseks.

Oluline on aidata vanematel mõista, et infovahetus ei ole ainult praktiline korralduslik tegevus, vaid mõjutab otseselt vanematevahelise koostöö toimimist ja lapse heaolu. Nõustamise ja toetamise käigus võiks pöörata tähelepanu sellele, kuidas kujundada neutraalset, järjepidevat ja koostööd toetavat suhtlusviisi.

Kokkuvõttes näitavad uurimistulemused, et toimiv infovahetus eeldab nii tehnilisi lahendusi, selgeid kokkuleppeid kui ka koostöövalmidust toetavaid hoiakuid. Süsteemsem ja teadlikum infovahetus võib aidata vähendada arusaamatusi, toetada vanematevahelist koostööd ning tagada lapsega seotud info parema liikumise mõlema vanema vahel. Uurimuse tulemusi võiks kasutada teadlikkuse suurendamise ja arutelumaterjalina nii perenõustamises, perelepituses kui ka haridusasutuste ja tugispetsialistide töös.

KOKKUVÕTE

Minu töö eesmärk oli analüüsida lahuselavate vanemate lapsega seotud infovahetuse korraldamist ja toimimist, keskendudes kasutatavatele praktikatele, suhtluskanalitele ning infovahetuse kvaliteedi seostele vanematevahelise koostööga. Töö lähtub infokorralduslikust vaatenurgast, käsitledes vanematevahelist infovahetust mitte ainult tehnilise teabe edastamisena, vaid sotsiaalselt kujuneva praktikate kogumina, mida mõjutavad infovajadused, suhted, emotsioonid ja kasutatavad suhtluskanalid.

Uurimuse empiiriline osa põhines 14 lahuselava vanemaga läbi viidud poolstruktureeritud intervjuudel, mille analüüsimisel kasutasin temaatilist analüüsi, kus keskendusin sellele, kuidas vanemad kirjeldavad lapsega seotud infovajaduse kujunemist, info liikumist, suhtluspraktikaid ning infovahetuse rolli vanematevahelises koostöös.

Tulemused näitasid, et lahuselavate vanemate infovahetus on peamiselt situatsioonipõhine ning seotud lapse igapäevaelu korraldamisega. Kõige sagedamini puudutas infovahetus kooli, tervise, huvitegevuste ja logistiliste kokkulepetega seotud küsimusi. Infovahetus ei olnud enamasti ette planeeritud ega süsteemselt korraldatud, vaid kujunes jooksvalt vastavalt olukordadele ja vajadustele.

Uurimusest selgus, et infovahetuse praktikad varieerusid sõltuvalt vanematevahelisest suhtedünaamikast, lapse vanusest ja lahus oldud ajast. Koostöisemates suhetes kirjeldati infovahetust regulaarse, vastastikuse ja toetavana, samas kui konfliktsemates suhetes piirdus suhtlus sageli minimaalse ja praktilise infovahetusega. Tulemused näitasid, et vanematevaheline usaldus ja koostöövalmidus mõjutavad otseselt info jagamise järjepidevust, kvaliteeti ja kasutatavust.

Infokorralduslikust vaatenurgast kujunes lahuselavate vanemate infovahetus hajusate ja situatsioonipõhiste praktikate kogumina, mitte struktureeritud infosüsteemina. See suurendab infokao ja info killustumise riski ning võib mõjutada lapsega seotud otsuste kvaliteeti.

Töö praktiline väärtus seisneb selles, et uurimistulemuste põhjal esitati soovitusel infovahetuse selguse, järjepidevuse ja kvaliteedi parandamiseks. Nende hulka kuuluvad ühtse suhtluskanali kasutamine, kokkulepitud infovahetuse põhimõtted ning dokumenteeritavate digilahenduste rakendamine.

Kokkuvõttes näitab uurimus, et toimiv infovahetus on oluline osa vanematevahelisest koostööst ning mõjutab lapsega seotud otsuste koordineerimist ja lapse heaolu.

SUMMARY

Information Exchange Between Separated Parents from an Information Management Perspective

This thesis aimed to analyze how separated parents organize child-related information exchange, focusing on communication practices, communication channels, and the relationship between information quality and parental cooperation. The study approaches parental information exchange not merely as a technical transfer of information, but as a socially shaped set of practices influenced by information needs, relationships, emotions, and communication channels.

The empirical part of the study was based on 14 semi-structured interviews with separated parents. The data were analyzed using thematic analysis, focusing on parents' experiences of information needs, information flow, communication practices, and the role of information exchange in cooperation between parents.

The results showed that information exchange between separated parents is mainly situational and related to organizing the child's daily life. Most communication concerned school, health, hobbies, and logistical arrangements. Information exchange was generally not systematically planned but developed dynamically according to everyday situations and needs.

The findings indicated that communication practices varied depending on the parental relationship dynamics, the child's age, and the length of separation. In more cooperative relationships, communication was described as regular and supportive, whereas in more conflictual relationships it was often limited to minimal practical exchanges. Trust and willingness to cooperate directly influenced the continuity and quality of shared information.

From an information management perspective, the information exchange practices of separated parents can be described as fragmented and situational rather than as a structured information system. This increases the risk of information loss and fragmentation and may affect the quality of child-related decision-making.

The practical value of the study lies in the recommendations developed for improving the clarity, continuity, and quality of information exchange. In conclusion, the study demonstrates that effective information exchange is an important part of parental cooperation and influences both child-related decision-making and the well-being of the child.

KASUTATUD KIRJANDUS

Alshikhi, O. A., & Abdullah, B. M. (2018). Information quality: Definitions, measurement, dimensions, and relationship with decision making. *European Journal of Business and Innovation Research*, 6(5), 36–42.

Baude, A., Henaff, G., Potin, É., Bourassa, A., Saint-Jacques, M.-C., & Noël, J. (2023). Information and communication technology use among children separated from one or both parents: A scoping review. *Family Relations*, 72(2), 601–620.

<https://doi.org/10.1111/fare.12831>

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Case, D. O. (2012). *Looking for Information—A Survey of Research on Information Seeking, Needs, and Behavior*. (Original work published Lexington: Academic Press)

Feinberg, M. E. (2003). The Internal Structure and Ecological Context of Coparenting: A Framework for Research and Intervention. *Parenting*, 3(2), 95–131.

https://doi.org/10.1207/S15327922PAR0302_01

Ganong, L.H., Coleman, M., Feistman, R., Jamison, T. and Stafford Markham, M. (2012), Communication Technology and Postdivorce Coparenting. *Family Relations*, 61: 397-409.

<https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2012.00706.x>

Hess, S. Effects of Inter-Parental Conflict on Children’s Social Well-Being and the Mediation Role of Parenting Behavior. *Applied Research Quality Life* 17, 2059–2085 (2022).

<https://doi.org/10.1007/s11482-021-10022-y>

Irning, M., & Boxall, H. (2026). Post-separation Parenting Apps as Tools for Control and Resistance. *Violence Against Women*. <https://doi.org/10.1177/10778012261429100>

Kaiser K. Protecting Respondent Confidentiality in Qualitative Research. *Qualitative Health Research*. 2009;19(11):1632-1641. <https://doi.org/10.1177/1049732309350879>

- Kallio, H., Pietilä, A.-M., Johnson, M., & Kangasniemi, M. (2016). Systematic methodological review: Developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide. *Journal of Advanced Nursing*, 72(12), 2954–2965. <https://doi.org/10.1111/jan.13031>
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs* [Veebileht]. Tartu Ülikool. Tartu Ülikool. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys/>
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. (2014). *Intervjuu*. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. <https://samm.ut.ee/intervjuu/>
- Livingstone, S., & Sefton-Green, J. (2025). The platformization of the family. J. Sefton-Green, K. Mannell, & O. Erstad (Toim), *The platformization of the family: Towards a research agenda* (lk 7–23). Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-031-74881-3_2
- Noy, C. (2008). Sampling Knowledge: The Hermeneutics of Snowball Sampling in Qualitative Research. *International Journal of Social Research Methodology*, 11(4), 327–344. <https://doi.org/10.1080/13645570701401305>
- Olev, A., & Alumäe, T. (2022). Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service. *Baltic Journal of Modern Computing*, 10(3). <https://doi.org/10.22364/bjmc.2022.10.3.14>
- Palinkas, L. A., Horwitz, S. M., Green, C. A., Wisdom, J. P., Duan, N., & Hoagwood, K. (2015). Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. *Administration and policy in mental health*, 42(5), 533–544. <https://doi.org/10.1007/s10488-013-0528-y>
- Roetzel, P. G. (2019). Information overload in the information age: A review of the literature from business administration, business psychology, and related disciplines with a bibliometric approach and framework development. *Business Research*, 12(2), 479–522. <https://doi.org/10.1007/s40685-018-0069-z>

Rootalu, K. (2022, juuli 13). *Jagatud lapsed ja jagatud vanemad*. Statistikaamet.

<https://stat.ee/et/uudised/jagatud-lapsed-ja-jagatud-vanemad>

Zhao, F., Wu, H., Li, Y., Zhang, H., & Hou, J. (2022). The Association between Coparenting Behavior and Internalizing/Externalizing Problems of Children and Adolescents: A Meta-Analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(16), 10346.

<https://doi.org/10.3390/ijerph191610346>

Tanni, C. (2021). *Vanemate vaheliste konfliktide mõjud lastele vanemate lahkuminekul või lahutusel: Ülevaade kirjandusele* [Uurimustöö, Tartu Ülikool].

<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/043dd551-d971-4f33-87f2-44d438e4d832/content>

Thuen, F., Meland, E., & Breidablik, H. J. (2021). The Effects of Communication Quality and Lack of Contact with Fathers on Subjective Health Complaints and Life Satisfaction among Parental Divorced Youth. *Journal of Divorce & Remarriage*, 62, 1–18.

<https://doi.org/10.1080/10502556.2021.1871835>

Van Dijk, R., Van Der Valk, I. E., Deković, M., & Branje, S. (2020). A meta-analysis on interparental conflict, parenting, and child adjustment in divorced families: Examining mediation using meta-analytic structural equation models. *Clinical Psychology Review*, 79, 101861. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2020.101861>

Wang, R. Y., & Strong, D. M. (1996). Beyond Accuracy: What Data Quality Means to Data Consumers. *Journal of Management Information Systems*, 12(4), 5–33.

<https://doi.org/10.1080/07421222.1996.11518099>

Wilson, T. D. (1999, juuni). Models in information behaviour research. *Journal of Documentation*, 55(3). <https://doi.org/10.1108/EUM0000000007145>

Õiguskantsler. (2016, aprill 29). *Lahus elavad vanemad peavad omavahel last puudutavat infot jagama* | Õiguskantsler. <https://www.oiguskantsler.ee/>.

<https://www.oiguskantsler.ee/seisukohad-ja-algatused/uudised/lahus-elavad-vanemad-peavad-omavahel-last-puudutavat-infot-jagama>

LISAD

Lisa 1. Intervjuukava

Taustaküsimused

1. Palun räägi endast ja oma perest ning oma peresituatsioonist:
 - a. Kui kaua oled elanud lahus teisest vanemast?
 - b. Kui vana(d) on teie laps(ed)?
 - c. Kuidas kirjeldad üldiselt oma suhtluskorraldust lapse teise vanemaga?

Infovajaduse teke ja info liikumise praktikad

2. Palun kirjelda millistes olukordades tekib vajadus lapsega seotud infot jagada?
 - a. Kuidas selline infovahetus tavaliselt alguse saab?
 - b. Kuidas toimub info jagamine teie igapäevases suhtluses?
 - c. Milline on tavaliselt sinu roll selles infovahetuses?
 - d. **Võimalikud lisaküsimused:** Millist tüüpi infot jagatakse kõige sagedamini? Millist infot pead eriti oluliseks alati jagada? Kuivõrd on teie omavahelises suhtluses ette tulnud olukordi, kus vajalik info ei ole jõudnud teiseni? Palun kirjelda mõnda sellist olukorda. Mis sa arvad, mis põhjustel selliseid olukorrad tekkida võivad?

Suhtluskanalid ja infovahetuse korraldus

3. Palun kirjelda, milliseid suhtluskanaleid kasutate lapsega seotud infovahetuseks?
 - a. Kuidas jõudsite nende suhtluskanalite kasutamiseni ning millest lähtusite kanalite valikul?
 - b. Kuidas otsustate, millise kanali kaudu infot jagada?
 - c. Palun kirjelda, kuidas otsustate, millise kanali kaudu lapsega seotud infot jagada?
 - d. Kuidas sulle tundub, kas suhtluskanalite kasutamine on aja jooksul muutunud (kui jah, siis millisel viisil)?
 - e. **Võimalikud täpsustavad küsimused:** Kas saaksid tuua näiteid, millistes olukordades eelistate kirjutada ja millistes pigem helistada või suuliselt suhelda? Kas on olukordi, kus on sinu jaoks oluline, et info jääks kirjalikult alles (mõni näide)? Kas kasutate erinevaid kanaleid erinevat tüüpi info jagamiseks (too näiteid)? Kas mõni suhtluskanal on tekitanud probleeme või arusaamatusi (mis olukordades)?

Infovahetuse toimimine ja kvaliteedi tajumine

4. Palun kirjelda, kuidas sinu kogemuse kohaselt toimib lapsega seotud infovahetus teie vahel?
 - a. Kirjelda oma kogemusi teise vanema poolt jagatava info täpsuse ja usaldusväärsusega.
 - b. Kuivõrd piisavaks ja õigeaegseks sa jagatavat infot hindad?
 - c. **Võimalikud täpsustavad küsimused:** Kas on olnud olukordi, kus info on olnud puudulik või ebatäielik (palun kirjelda mõnda sellist situatsiooni)? Kui lihtne on sinu jaoks teiselt vanemalt vajalikku infot kätte saada? Millised tegurid suurendavad sinu jaoks teievahelise infovahetuse usaldusväärsust? Mis võib sinu usaldust jagatava info suhtes vähendada?

Infovahetusega seotud probleemid

5. Palun kirjelda olukordi, kus lapsega seotud infovahetus teie vahel ei ole toiminud nii nagu oleksid soovinud.
 - a. Millistes olukordades kipub infovahetus teie vahel katkema või muutuma keeruliseks?
 - b. Millest sellised olukorrad tavaliselt alguse saavad?
 - c. Kuidas need olukorrad tavaliselt lahenevad? Milliseid raskusi oled kogenud lapsega seotud info saamisel või jagamisel?
 - d. **Võimalikud täpsustavad küsimused:** Kas on olnud olukordi, kus vajalik info on jõudnud sinuni liiga hilja (räägi nendest)? Kuivõrd on teil ette tulnud, et oluline info on jäänud üldse vanemate vahel jagamata? Kuidas on sellised olukorrad mõjutanud teie omavahelist edasist suhtlust? Millised tegurid sinu arvates selliseid probleeme põhjustavad? Kas probleemid on seotud pigem suhtlusviisi, suhtluskanalite või vanematevahelise suhtega?

Infovahetus ja vanematevaheline koostöö

6. Palun kirjelda, kuidas infovahetus mõjutab teie koostööd lapse kasvatamisel.
 - a. Millistes olukordades toetab infovahetus teie koostööd kõige rohkem?
 - b. Millistes olukordades võib infovahetus muuta teie omavahelise koostöö keerulisemaks?
 - c. Millist rolli mängib infovahetuse toimimine teie omavahelist usaldust?

- d. Kui mõtled oma kogemusele, milline oleks sinu jaoks hästi toimiv infovahetus lapse teise vanemaga?
- e. **Võimalikud täpsustavad küsimused:** Mõeldes tagasi oma kogemusele- kuivõrd on sinu kogemuses tekkinud selliseid olukordi, kus hea infovahetus on aidanud vältida konflikti (räägi sellest)? Kuivõrd on sul kogemusi olukordadega, kus infovahetuse probleemid on tekitanud pingeid või arusaamatusi- milliseid? Millised suhtluspraktikad aitavad sinu arvates lahuselavate vanemate koostööd kõige paremini toimimas hoida? Soovita oma kogemusele tuginedes palun teistele samas olukorras olevatele vanematele mõeldes- millised kokkulepped võiksid infovahetust ja koostööd parandada?

Lõpuküsimus

- 7. Kas on midagi olulist lapsega seotud infovahetuse kohta, mida ma ei küsinud, kuid mida pead vajalikuks lisada?

Lisa 2. Uuringus osalemise kutse

Tere!

Kirjutan Sulle seoses oma Tartu Ülikooli infokorralduse eriala lõputööga. Uurin lahuselavate vanemate infovahetuse praktikaid lapse kasvatamisega seotud küsimustes.

Mind huvitab, kuidas vanemad omavahel lapsega seotud infot jagavad, milliseid suhtluskanaleid kasutatakse ning milliseid väljakutseid infovahetuses kogetakse.

Selleks otsin uuringusse lahuselavaid lapsevanemaid, kes kasvatavad ühist alaealist last ja suhtlevad teise vanemaga lapsega seotud küsimustes.

Osalemine tähendaks ühte umbes 30 minutilist intervjuud, mis võib toimuda veebis (*MS Teams*) või soovi korral ka silmast silma. Intervjuu salvestan ainult uurimistöö eesmärgil ning kõik vastused anonümiseerin.

Kui Sul oleks võimalik ja soov oma kogemust jagada, oleksin väga tänulik. Kui see ei sobi, on see täiesti mõistetav.

Kui soovid lisainfot või oled valmis osalema, võid mulle kirjutada siia või e-postile **helen.pink@ut.ee**.

Suur tänu juba ette!

Helen Pink

Tartu Ülikool

infokorralduse õppekava

Lisa 3. Nõusoleku leht

TARTU ÜLIKOOLI INFORMEERITUD NÕUSOLEKU LEHT

Hea osaleja!

Minu nimi on Helen Pink ja olen Tartu Ülikooli infokorralduse III kursuse tudeng. Viin läbi uurimuse, eesmärk on analüüsida lahuselavate vanemate lapsega seotud infovahetuse korraldamist ja toimimist, keskendudes kasutatavatele praktikatele, suhtluskanalitele ning infovahetuse kvaliteedi seostele vanematevahelise koostööga.

Osalemine on vabatahtlik ning võid intervjuu igal hetkel katkestada või keelduda esitatud küsimusele vastamisest. Uuringus osalemine tähendab osalemist intervjuus, mis kestab ligikaudu 30 minutit ning toimub kas kohapeal või veebis, olenevalt Sinu valikust.

Annan teada, et:

- Salvestan intervjuu, et tagada täpsed analüüsitulemused
- Kui vajad, võid paluda intervjuu ajal pausi tegemist
- Sinu isikuandmeid käsitlen konfidentsiaalselt
- Intervjuu anonümiseerin transkribeerimise käigus ja intervjuu käigus kogutud infot ei jaga töös isikustatud kujul. Seega- Sinu nime uuringus ei avalda vaid võtan kasutusele pseudonüümi (nt. „N1“).
- Intervjuu vastuseid kasutan uurimistöös ja võimalikes akadeemilistes analüüsides.
- Transkriptsioonidega saab tutvuda peale minu veel vaid minu lõputöö juhendaja. Peale minu töö valmimist ja kaitsmist, hävitan intervjuu käigus kogutud info.
- Sul on võimalik alati antud nõusolek tagasi võtta.

Kinnitan, et:

- osalen uuringus vabatahtlikult
- olen teadlik, et võin osalemise igal ajal katkestada
- intervjuu salvestatakse uurimistöö eesmärgil
- minu isikuandmeid ei avaldata ning vastused anonüümitakse
- andmeid kasutatakse ainult teadustöö eesmärgil

Kuupäev

Allkiri

Nimi (ees- ja perekonnanimi)

Lisa 4. Koodipuu näidis

Koodipuu esitab uurimuses kasutatud analüütilised kategooriad, alakategooriad ning näited intervjuuandmetest tuletatud koodidest, mis illustreerivad infovahetuse mustreid lahuselavate vanemate vahel.

Tabel 2. Koodipuu näidis

Peakategooria	Alamkategooria	Kood
Infovajadus ja info liikumine	Situatsioonipõhine infovajadus	„See infovajadus tekibki sel hetkel, kui on lastega seotud olukorrad.“
	Igapäevased korralduslikud teemad	„Kes võtab lapse koolist/lasteaiast.“
	Jooksev ja planeerimata infovahetus	„Kõik, mis on lastega seotud... mis me ise arvame, et teine võiks teada.“
	Graafikust ja elukorraldusest tulenev info	„Paneme paika päevad, kellel on miskid kohustused.“
Suhtluskanalid ja infovahetuse praktikad	Peamised suhtluskanalid	„Peamine suhtluskanal on Messenger.“
	Kiire info edastamine	„Kui on kiireloomuline asi, siis helistan“
	Mitmekanaliline suhtlus	„Messenger, telefonikõne, e-post, kalendriäpp“
	Digitaalsed tööriistad	„Paneme kalendrisse sündmused, et mõlemal oleks ülevaade“
	Koordineeriv roll	„Ma pean ise koguaeg kätt pulsil hoidma“
Infovahetuse kvaliteet	Õigeaegne ja toimiv infovahetus	„90 protsenti suhtlusest saab Messengeris ära tehtud.“
	Info viibimine ja katkestused	„Vastus tuleb võib-olla samal päeval, võib-olla järgmisel päeval.“
	Puudulik info	„Väga lühendatud vastused- jah, ei.“
	Info mitteloetavus / kontroll	„Ma ei saa kunagi kindel olla, et ta seda päriselt loeb.“
Infovahetuse seos koostööga	Toimiv koostöö	„Üldine suhtlus on hea, oleme saanud rahulikult lahendada.“
	Minimaalne koostöö	„Ainult oluline info, minimaalne suhtlus.“
	Konfliktne suhe	„Kõige hullem variant... olulist infot pigem ei vaheta.“
	Infovahetuse mõju otsustele	„Raske otsuseid teha, kui infot ei jagata.“ (uuriija sünteesitud korduv muster)

Allikas: autori koostatud 2026

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Helen Pink,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „**Lahuselavate vanemate infovahetus infokorralduslikust vaatenurgast**“, mille juhendaja on Andra Siibak, PhD ja kaasjuhendaja Dagmar Kutsar, PhD, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab loata tuletatud teost kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Helen Pink

19.05.2026